

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapãh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bë ayyw dó. T'ĩĩ hënh da bë gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bë hã ỹ her'oot do paah. ⁵ Hahỹ né hẽ ti ỹ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta ãh hajõõ bã, bë hã P'op Hagä

* **1:1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

Do banoo ta Sahee bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mä Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bä séd hã, tamehej'ũũ do reaanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mä sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraéw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mä sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë panyyg enäh do jawén tado bä, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bä. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bä bë h'yyb tym gó, tii bä da bë h'yyb tym hejoonh, këh ỹ n'aa bë baher'oot hyb n'aa. Këh ỹ n'aa bë her'ood da panang Jerusarënh bä, Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ãäts hë da bë baher'oot këh ỹ n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bä kä m', P'op Hagä Do masäg kän hỹ pong jé. Sa matym gó né hë tabasëek. Wë puh ejën wät mä rawén nahapëë wäd kän. ¹⁰ Rabahag'ããs bä Jesus hasëek doo, nayyw hë m' rakasee pawóp hë ajyy sa pa. Hewak mä sa saroor. ããs mä tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bë bab'ëeh, wë hã bë baheg'ããs, Garirej buuj? —näk mäh. —Ti né hë Jesus bë mahang hawät doo, hỹ pong jé hasëek doo, ti né hë da paa me hahyng. Bë hapäh do hadoo tabasëek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hënh —näk mä ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banäng doo bä naa, rababaaj nä Jerusarēnh panang hēnh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooh do Saab hã, ti pénh mä tii. ¹³ Ti m' rakajaa bä m', rabajëë p'ëë mä ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahÿÿ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowãw, Tsijaag, Æn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahõnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakãän, Marija (Jesus ÿÿn), ÿÿj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsëë hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ëëk doo.) Ti m' Peed bas'ëëg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, wakãn haa —näng mäh. —P'ooj ub ër wahë makũ Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot Judas Ikarijot makũ ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëë n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Æã see paa né tii, Æã kanatëë paah. ¹⁸ (Jesus majÿÿ sa moo gó tan'oo däk do säm n'aa me tamets'ëë hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëë hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mä taganabäh hõm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. ¹⁹ Ti m' sahõnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëēnh Akaredãm) —näng mä Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹỹ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëë wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii däk hahỹỹ da:

“Taw'ãäts hẽ ta see ta jawén buuj”,‡ nãng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh ta her'oot do Saaw-Mo hã.

21-22 Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ẽr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó ãã mahang, tabasëek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hẽ da ãã ky hata. ãã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bä ky n'aa —nãng mä Peed kyyh sa hã.

23 Ti m' rah'yy kajäk pawóp hẽ ajyy. Hahỹỹ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas.

24-25 Ti m' hahỹỹ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh ãã sahõnh hẽ —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejũũ do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas makũũ mamejũũ do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hënh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

26 Ti m' pä taah hã raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëe hyng

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

tũũ. Ti m' rabaheg'ããs. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kän p'aa hēnh Jesus mejũũ doo.

2

Jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó m', séd hä m' sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padēek sét tób yt hä. ² Ti m' nanyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ēp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ãäts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tēeg hōō hadoo mä tabehũũm sa hä. ⁴ Ti m' sahōnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajēng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahũũm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ãäts hē häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padēek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahōnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong.

⁷ Tak'ēp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahōnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ēed hyb n'aa ti rabahajaa sahōnh hē er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Er mahang ti abong

Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ããj hẽ panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Ër mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsytt dëeg hã, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Ër sahõnh hẽ er maa napäh er kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hẽ rah'yyb manepëe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hã rabeaanh:

—H'ëed hado hahỹ eh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejũũ do wób, sa sii tabas'ëeg gëet. Ti m' kata pad'ëek do sa hã tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ããj hẽ, baad bẽ maa newë bẽ ỹ maher'oot doo —näng mäh. —Ỹ her'oot bẽ hã hahỹ bẽ hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bẽ ed'oo hahỹ ajyy. Dooh raom bä. Bãp paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hẽ bãp paah. ¹⁶ Hahỹ bẽ hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahỹ da m' ta kyyh:

17 “Sahõnh hẽ tagawatsig pooj jé,
näng mä P'op Hagä Doo,
ỹ anoo da Sahé ỹỹ sahõnh hẽ badäk hahỹ haw'ãäts
hẽ habong do sa hã.

Bẽ taah, bẽ toog na-ãäj hẽ raher'oot da ta jawén
ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahëew sa hã.

Wahëh s'ëeh enäh da.

18 Wẽ ỹ moo bok do sa hã né da ỹ banoo da ti noo
gó Sahé ỹỹ.

Ỹ anoo ajyy sa hã, ỹỹj sa hã na-ãäj hẽ.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot
da.

19 Wẽ hã ỹ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tũũ ta heen n'aa ỹ metëeh da.

Majyyw, tëeg hõõh, atsyg na-ãäj hẽ ỹ metëeh da.

20 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hẽ, papỹỹj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hẽ da,

gabarëeh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
hahyng noo gó.

21 Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa
etsëë doo,

wẽ ỹỹ da sa h'yyb tym edëp ỹ an'oo bä.”*

22 Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Isaraéw buuj, bẽ maa newë hahỹỹh —näng
mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo
doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do
né hẽ ti hanoo ta ti ta hã, baad P'op Hagä Do h'yyb
däng ta hã ji bahapäh hyb n'aa. Bẽ hapäh né hẽ

* 2:21 Jowéw 2.28-32

tii. ²³ Ti né hē Jesus ran'oo dāk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hē. Ti né hē Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem dāk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejũ repëem dāk. ²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa ketsëe bä Jesus hä. ²⁵ Hahÿÿ da ër wahë makũ Dawi her'ood dāk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ÿÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapäh had'yyt hē,

pój ÿÿ jé tabahõm. Hup ÿÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh ÿ h'yyb eÿÿm bä.

²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang,

ti hyb n'aa ÿ ma ejäm ÿ tsebé do hyb n'aa.

Dooh kamak ÿ n'aa meréd bä ÿ radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hē a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.

Ti hyb n'aa, dooh ÿ eÿÿm bä ÿ dajëb né paawä.

²⁸ Hã ÿ mametëeh ta tyw n'aa hÿ pong jé hahõm doo,

ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp ÿ tsebé a matym gó man'oo bä”,† näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Wyt ta maab hē ti ÿ her'oot do bë hä. Èr wahë makũ Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hē ti anäng nã

† **2:28** Saaw-Mo 16.8-11

ër panang bä ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi makũh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hẽ ta ky n'aa ta her'ood bä. Tahapäh né hẽ ky kaneh'ỹýt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hã. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hã, Dawi panaa see ër wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makũ wén her'ood däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bä ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejã bä, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bë hã ỹ her'oot doo, ti né hẽ P'op Hagä Do an'oo bä edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa bä, ãã sahõnh hẽ ãã bahapäh, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ³³ Hỹ pong jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh P'op Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ããs hyb n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hã, ër hã taky n'aa enooh do paah. Ti né hẽ hỹ kã tanoo do ãã hã kã. Ti né hẽ ti bë maa newëë doo, babä bë hapäh doo. ³⁴ Dooh Dawi makũ hỹ pong jé hasëek do tado bä. Ti hadoo né hẽ hahỹ da ta kyyh:

“Wahëh ỹ hã P'op Hagä Do ky hadoo:
 ‘Aso hup ỹ hënh, si ỹ mabag'ããs hyb n'aa.
³⁵ Tii bä kã da a majũ da ỹ nes'eëm,
 õm da raky daheeh ỹ an'oo bä.’ ”‡

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagä Do kyyh.

‡ 2:35 Saaw-Mo 110.1

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hẽ baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ããj hẽ —näng mä Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —näk mäh —nyy da ër bad'oo hÿÿ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ãäts hẽ Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo da ta Sahee bë hã —näng mäh.

³⁹ —Bë hã, bë panaa hã, ta wób hã na-ããj hẽ dawëë habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hẽ tanaëënh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëëk do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hã. Tak'ëp tabetsëë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëëb, ky nes'aa do sa nemuun bë P'op Hagä Do narejãã hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mä Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kãn mä P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata däk doo kä ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mä rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejũũ do rama metëëk do hã.

Séd hã had'yyt hẽ rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsẽẽ. Raganebäh hõm pãw, sahõnh hẽ rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajök do rameuj bong mä Jesus mejũũ do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hẽ rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ sa ma sa hã né hẽ rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëem sa ma sa wë hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mä sahõnh hã, wë bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hẽ. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa raheer'oot. Sahõnh hẽ ta wób ragen'aak Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bã ta hã h'yy ka'eeh do kahũũm magyys hẽ.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bã, Peed Jowãw daheeh rabah'ũũm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, P'op Hagä Do hã Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bã aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hẽ takenäng noo gó. Ta noo “Hanãm Doo” ramaneëënh doo bã tabahäng. T'ĩĩ hënh ramana had'yyt hẽ, dajëer tabetsëẽ hyb n'aa hejëng do sa hã. ³ Ti m' tabahapäh bã Peed Jowãw daheeh hajëe p'ëe doo,

tetsëē mä sa hä. ⁴Ti m' rabaheg'ääs ta hä, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegää ää wë —näng mäh.

⁵Ti m' aj'y hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo ted'oo dajëēr ta hä. ⁶Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Dooh wë ÿ hanäng pé k'ääts tæg gabarëēh doo, hewak do na-ääj hē. Wë ÿ hanäng do ÿ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷Tii bä m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hē ta tsyym bahub däk. ⁸Tabas'ëeg gëet bä getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëe suun kân mä sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mä tawäd bä. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëe wät. ⁹Ti m' sahõnh hē rabahapäh bä hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëe däk bä, ¹⁰raky hadoo:

—Ti né paa er hep'ëeh doo, tób noo bä “Hanäm Do” häd näng doo bä hahäng doo, dajëēr hetsë doo —näk mä sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mä hawäd däk doo hyb n'aa.

¹¹Ti m' ta tii kä aj'y hawäd däk doo, dooh m' teréd bä Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahõnh hē t'ī hēnh rawaj'aa padëek, raheg'ääs hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bä rabab'ëeh. ¹²Ti m' Peed rabab'ëeh bä m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hä:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ää wë bë baheg'ääs? Ää ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hä ää h'yy

kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraäm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, èr wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëë däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hõm tabahõm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karën doo da hawät do wë. Bë mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëëp doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëëp paa ji hed'ëëp doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hënh. ãã sahõnh hë, baad ub ãã bahapäh ta tii, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahÿ aj'yy bë hep'ëëh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —ÿ hapäh, dooh bë h'yy ganyy bä, bë wahë n'aa na-ããj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejãã noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ããts hë bë t'yyd kamehĩn bë bad'oo do hä. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë

mahang –näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

–Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hẽ P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hẽ p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do raheer'oot do hã. ²² Hahÿÿ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hã: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bä bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh taheer'oot doo. ²³ Jé ta hã ky nadaheeh doo, dooh né hẽ P'op Hagä Do gado wäd bä ta karapee mahang”,* näng Mosees kyyh –näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

–Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuéw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ããj hẽ Samuéw jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hẽ èr mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hẽ ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bë né hẽ ti gadoo do pan'aa èr wahë makũ sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa èr wahë makũ Abaraãm hã: “Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kãn:

–Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bä, pooj jé tamejũ bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

* **3:23** Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † **3:25** Jesus né hẽ ti Abaraãm panaa see , taky däng doo. ‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowāw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, Saduséw häd enäh do na-ããj hë, an'aa Peed Jowāw daheeh rabaheer'oot bã hajök do mahang.

² Tii kã m', han'aa do tak'ëp mä rakawajãän, Peed Jowāw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.*

³ Ti m' rameso padëek Peed Jowāw daheeh. Tũüh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaheer'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahũüm magyys hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Jerusarënh bã rakata padëek rabaheer'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowāw, Aresän, ajyy wób na-ããj hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejũũ ramena b'ëeh Peed Jowāw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bë haso däk? —näk mä sa kyyh.

* **4:2** Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganä wäd bã p'aa hënh.

⁸ Ti m' baad mä Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ããs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mäh⁹ —ãã bë eanh nahëë näng do hä baad ãã moo bok do ky n'aa. Bë karën mä bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ Ý her'oot baad ub bë hä, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hë Isaraéw buuj na-ããj hë: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëem däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bä ganä wät do hejój gó né hë tabahas'oo däk hahỹ aj'yy bë mahang hag'ëed däk doo —näng mäh. ¹¹ — Jesus né hë ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hỹỹ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo —näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä.†

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Jããm hë Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wë ji basëek hyb n'aa. Dooch ta see pé badäk hahỹ haw'ããts hë ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahë n'aa rameuj bong, h'yyb neỹỹm doo me Peed Jowãw daheeh raheer'oot rabahapäh bä, dooch né paawä tak'ëp rama kamet'ëeg bä, ky n'aa netsä né paawä. Peed raheer'oot do hä, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hë aj'yy has'oo däk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hë, ti hyb n'aa dooch sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejũũ Peed Jowãw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahë n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

† **4:11** Saaw-Mo 118.22 hä takerii däk tii, Peed ky däng doo.

—Nyy d' er bad'oo sa hã? Sahõnh hẽ Jerusarēnh buuj raheen n'aa enä hahỹ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bä er ky n'aa jejēn bä —näk mäh. ¹⁷ —Taw'ääts hẽ er meduuk sa hã, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hã Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'ũũm hyb n'aa —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hẽ rakaner'ood bä.

¹⁸ Ti m' ramejũ Peed Jowãw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hēnh. Ti m', tak'ep ramejũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hẽ bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejũ do hã äã ky daheeh, P'op Hagä Do mejũ do hã äã ky daheeh? ²⁰ Dooch äã haja bä äã ky n'aa eréd bä äã her'oot do äã maa napäh do hã, äã hapäh do hã —näk mä Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hēnh rage'ỹỹm sa hã. Rage'ỹỹm jawén paa bä m', raberéd hõm rabah'ũũm hyb n'aa. Dooch rahapëe bä nyy d' rabad'oo Peed Jowãw daheeh rarejãã hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'y y has'oo däk do hyb n'aa. ²² Aj'y y has'oo däk doo, 40 bahãnh däg ta baab n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahỹh

²³ Ti m' Peed Jowãw daheeh raberéd hõm jawén paa bä kä m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hã sahõnh hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa

wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bä m', séd hä m' raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë mabag'ããs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ããj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ããj hë. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hä, Dawi, ãã wahë makü kyy hä, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿ haw'ããts hë habong doo,

Judah buuj nadoo doo, rakawajãän?

H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, ta hä raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ããts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hä,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë,

Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ããj hë,

rakamaj'ĩ hyb n'aa.”‡

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. —Babä panang bä, ãã wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ããj hë rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëew däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë.

²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hë ãã rage'ÿÿm doo. A karom né hë ããh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo

‡ 4:26 Saaw-Mo 2.1-2

ãã hã a hejój, nahëë enäh do ãã baheso hyb n'aa, ãã pehuunh hyb n'aa, ãã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëëh bä katajus wät mä k'ããts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hë sa hã tak'ëp mä sa h'yyb tamahũm. Ti m' h'yyb neỹm doo me raba-her'ood kãn P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëek do panyyg n'aa hahỹyh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yym ta wób sa hã. Dooh sa mab hë sa ma tado bä, sahõnh hë sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, P'op Hagä Do hejój me raheer'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ããs sa hã. ³⁴ Dooh kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ããj hë, resëëm hõm mä tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejũũ do sa wë, rabets'ëë hõm hyb n'aa wë bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejũũ do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yym doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëëm hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejũũ do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do pa-nyyg n'aa hahÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ããj hë tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta säm uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Ne-saa Do Yb, õm tah'yyb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa säm, a hä rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta säm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hë a hä rep'aak do mets'ëe däk maken'ooh? Dooch ãã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hä.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tũü, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hë raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hë denaa hë Ananijas makü ÿÿm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooch m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hä:

—Baad maher'ood hä ÿÿ —näng mäh. —Jããm né hë hahÿ tób säm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hē ta sām —nāng mā ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—H'ëed hyb n'aa bē kaner'oot bē metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —nāng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Õm da ramahũm hÿÿ kä —nāng mā Peed Sapira hā.

¹⁰ Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew hedoo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makū pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ããj hē rajeyÿm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëe esog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa nāng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hā, Saromāw häd nāng doo bä. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawä Jesus hā h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hē m' ajyy, ÿÿj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëe enäh do ramena tyw n'aa hahäd hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bä, ta wób sa hā ta maëts badäng hyb n'aa. ¹⁶ Hajõk panang Jerusarënh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramena nahëe enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ëek do na-ããj hē. Ti m' sahõnh hē rabah-eso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahë n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Saduséw häd enäh do ta sii habong do na-ãäj hë rah'yy kajewëets kãn Jesus mejũũ do sa wë. ¹⁸ Ti m' rameso padëek, ti m' ragadahew'ëes doo gó m' radewäts b'ëeh. ¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ãäs tanoo gasëets nyyh mä Jesus mejũũ doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. T'ĩ hënh bë her'ood hajõk do sa hã hahÿ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb näm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahõnh hë bë her'ood sa hã —näng mä ãäs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hõm bä kä rabahõm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, ãäs mejũũ doo da sa hã. Ti m' radu doo rama metëek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, ta sii habong doo, ranaëenh sahõnh hë Isaraéw buuj sa wahë n'aa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. Sahõnh hë sa wahë n'aa ramaneëenh Sinedirijo. Tii bä m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewäts b'ëeh do paa bä. ²² Ti m' warahén rakaja hõm bä t'ĩ hënh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bä, baad tanoo katsë. Ta noo bä warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëets hõm bä, dooh ta gó hab'ëeh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napäh bä m' tii, h'yyb manepëe boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

25 Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewäts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Hajök do hä rama metëek —näng mäh.

26 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hõm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejã bä. Rajeyÿm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ëe doo. Pä me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejã bä paawä. 27 Ti m' rakaja hõm bä, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do beanh hyb n'aa sa hä. Ti m' ta ti ky hadoo sa hä:

28 —Tak'ëp bë äã mejüü paa äã ky n'aa jaw'yyk doo me, bë ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hë da bë her'ood”, näk paa äã kyyh bë hä. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hä bë met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Äã hä bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

29 Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti äã ky daheeh. Doo tahaja bä ajyy sa kyyh äã ky dahé bä, äã hä ramejüü do baad tanu nadëe bä P'op Hagä Do mejüü do hä —näk mäh. 30 —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hä. 31 P'op

Hagä Do wehëë däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh ta sii sahõnh hë tabag'ãas hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² ãã sahõnh hë ãã bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ããj hë tahapäh sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajãän. Rakarën mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëëg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejũũ 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh.
 —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hã —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kãn. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajëp bä, ahëej jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ããj hë radajëeb kãn. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ããj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bë hã: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä

ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hä —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bë kamaj'ĩ —näng mä Gamarijêw kyyh sa hä.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hẽ, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejũũ rabahewyyh. Ti m' ramejũũ mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejũũ do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabahewyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sa tób hẽnh na-ãaj hẽ raher'oot ta ãh hä had'yyt hẽ, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hẽnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejũũ do sa hä ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsëh doo bä, dooh ran'oo bä ãã sii habok do sa hä —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hä, sa hä rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bä ãã eréd bä P'op Hagä Do kyyh ãã metëek doo, sa waa ãã betsëeh hyb n'aa

paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakãn haa, ãã karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëëh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm doo. Ti ãã mejũ sa hã rabetsëëh hyb n'aa sa waa. ⁴ ãã né hë, ãã ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do sii ãã ber'oot. ãã né hë ãã ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hã raheer'oot doo. Tii bä m' rasëm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm mä tii. Hahÿÿ d' mä rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. ãn-Tijoka panang häd näng doo hënh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bä, ramehũüm kãn mä Jesus mejũ do sa wë. Tii bä kä m', Jesus mejũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëë sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ũüm. Nayyw hë Jerusarënh bä takah'ũüm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób rah'yy kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hë sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresãn-Dirija

panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hũũm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hä, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹỹ da bë her'ood —näk mäh. —“Ãã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ããj hẽ Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ rakawajããn Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë. ¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hä. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Doo hahỹ aj'yy eréd bä taky n'aa rejãã do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hẽ —näk mäh. ¹⁴ —Ãã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëk do Jesus ahỹỹd hõm da, tanooh —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hẽ Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩĩ hënh hat'oonh doo, baad mä raty padëék Es-Tew wë. Ta mamets, ããs mamets hado däk mä sa hä.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hë ta ti rahe'oot do a ky n'aa?
—näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makũ Abaraãm hã, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hënh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakãän, a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hënh, õm ÿ metëeh hënh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hã. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang häd näng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bã, P'op Hagä Do manaa wawëë hë ër babong do häj n'aa bã. ⁵ DooH P'op Hagä Do an'oos pé ta hã, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hë paawä hahÿ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bã. Tii d' taky n'aa enooh ta hã, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bã ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Sa häj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejũũ sa hã 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ĩ hënh. Rarahejãã da t'ĩ hënh a panaa. ⁷ ÿ abanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hã. ÿ rahejãã da. Ti jawén paa bã, tii b' naa a panaa rababaaj nä bã wawëë hë.

* **7:3** Genesis 12.1

Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejũũ sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado däk bä ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hõg hõm. Tii d' né hë kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hë Jakóh taah, êr wahë makũũh, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wät hyb n'aa t'ĩ hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hagãã had'yyt hë Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hë nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëenh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bä kä sahõnh hë Esit häj n'aa hagã n'aa, ta tób hagã n'aa na-ããj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit häj n'aa bä, Kanaãh häj n'aa bä na-ããj hë. Sahõnh hë m' rabahoop sah. Dooh m' êr wahë makũ sa waa rawyyd bä. ¹² Tii bä kä, Jakóh ky n'aa napäh bä joom s'ëeb Esit bä hanäng doo, tamejũũ êr wahë makũ t'ĩ hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ĩ hënh rabahõm bä kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kãn sa hã sa hÿÿj né hë. Tii bä Paraóh na-ããj hë heen n'aa nyy däk Joséh wakããn hã, Joséh yb hã. ¹⁴ Tii bä kä m', Joséh mejũũ ramanaa ta yb, ta wakããn had'yyt hë Esit hënh. 75 sahõnh hë

† 7:7 Genesis 15.13-14

han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahỹÿd j'eenh Esit bä. T'ĩ hēnh tadajēb kǎn. Tii b' né paa m' ēr wahē makū radejēb kǎn. ¹⁶ Sa kamag paa ramahũũm p'aa hēnh Sikēm panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bä Amoor taah sa hǎ Abaraām ets'ēē hōm do paa radaboo jēng sa kamag n'aa —nāng mā Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tabedaa dǎk bä kǎ Abaraām hǎ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ēp ēr wahē makū panaa rakaood bong Esit hǎj n'aa bä. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit hǎj n'aa wahē n'aa see tadu doo tabag'ǎās doo. Dooch m' ta ti ky n'aa napēē bä Joséh makūũh. ¹⁹ Ta ti sa wahē n'aa tawedii ēr wahēh makūũh, tarejǎā na-ǎāj hē. Tamejũũ sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejēp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenāng Mosees hǎd nāng doo. Anām ti karapee. Ta yb, ta ŷÿn rawä wät, rejēn sa tób bä tamawoob hē kamarab. ²¹ Ranahaja wǎd bä rejēn doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bä kǎ, Paraóh toog rabawyyd kǎn, taw'ēēh mǎh, ta t'aah hadoo tan'oo bä. ²² Sahōnh hē Esit buuj rahajaa do rama metēēk ta hǎ. Tak'ēp tii bä kǎ tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hǎ, tamoo wät do hǎ. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dǎk bä, takarēn tabahēg'ǎās ta wakǎān, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bä, tahapǎh ta wakǎān see Esit buuj see rejǎā. Ti hyb n'aa ta sǎm baan. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakǎān raheen n'aa enǎh P'op Hagä Do ti mejũũ tabed'ēēp sa hǎ Esit buuj sa moo gó naa. Dooch rah'yy genä bä. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapǎh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karēn paawä dooh ti d' radoo bä.

“Wakãän haa”, näng, “bë wakãän had'yyt hë. H'ëed hyb n'aa bë kamaj'ïï?”, näng. ²⁷ Ta see rejãã do aũũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ Ý makarën manaboh jat Esit buuj tsém hë manaboh jat doo da?”,‡ näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'y y kyyh Mosees maa napäh bã, kejën hõm Midijän häj n'aa hënh. T'ïï hënh tabag'ëed däg kãn ta wakãän nadoo do sa mahang. T'ïï hënh takat'ëe däk. Pawóp hë ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagä Do ããs kasee Mosees hã tëeg hõõ gó, b'aa tũũ nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bã, waëë Sinaih häd näng do nedaa bã tii. ³¹ B'aa kado né paawä, dooh m' taooj jëë bã Mosees bahapäh bã, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ïï hënh tabahõm bã, p'eets hë tabahëg'ããs hyb n'aa, tamaa napäh mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² “Ý né hë P'op Hagä Doo, a yb h'y y kaha'eeh doo. Ý né hë P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'y y kaha'eeh doo”,§ näng mäh. Mosees kajajän wät mã tak'ëp tabeÿÿm wät do hyb n'aa. Dooh tahegãã bã t'ïï hënh, eÿÿm wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “Makabo nä a tsyym suun, majó geët do k'ããts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hë takasëew däk ti wë ÿÿ. ³⁴ Ý hapäh né hë ny hadoo karapé haa rarejãã do Esit häj n'aa bã. Ý maa napäh sa kyyh rah'y y kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ëep hyb n'aa

‡ 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6

Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kä, Esit hēnh õm ÿ mejũũ, karapé haa t'ĩĩ hēnh naa mabasog nyh hyb n'aa",** nāng mā P'op Hagä Do kyyh Mosees hã, nāng mā Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakããn raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo ãã wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, nāk paa sa kyyh ta hã. ããs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagä Do mejũũ sa wahē n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakããn tabed'ēep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hē Mosees ēr wahē makũ manyyh do Esit häj n'aa bä naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa nāng do tametēeh Esit bä, akajar Hahiin Do häd nāng doo bä, tabanawäng bä na-ããj hē 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hē ti Mosees hahÿÿ da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bä bē mahang ganyyh da.”†† ³⁸ Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bä rakata padēek noo gó, waëë Sinaih häd nāng doo bä ããs her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti ēr wahē makũ sa mahang hawäd wät doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edēb had'yyt hē hanoo doo, ēr wahē makũ sa hã tama metēek hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ēr wahē makũ raky dahé bä Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mā Mosees. Rakarēn mā rababaaj hõm p'aa hēnh Esit hēnh. ⁴⁰ Ti m' ta hÿÿj hã, Arãw häd nāng do hã ramejũũ: “Mamoo wäd ēr h'yy kaha'eeh do pan'aa,

** **7:34** Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† **7:37** Dew-Teronom 18.15

ër pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bä h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hä, Esit häj n'aa bä naa ër manyyh doo”,^{‡‡} näk mä sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kån kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bä m' sa masããh wób raneboh bëëh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëëh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hä P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahãnh. Tanoo mä wë hä habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä:

“Isaraéw buuj,
 hä ÿ g'eeh ti bë banoo ta ti bë ejuu doo
 40 ta baab banawäng hënh bë babok noo gó?
⁴³ Hä ÿ nado ti bë banoo.
 Bë kabarii Morók häd näng do tób n'aa its ti bë
 mahang bë manaa doo.
 Kabarii Repã häd näng do sagõõh n'aa hä bë h'yy
 kaha'eeh.
 Ta ti né hë kabarii bë mo haj'aa, sa hä bë h'yy
 ka'eeh hyb n'aa.
 Ti hyb n'aa bë ÿ ah'eed n'yyh da bë häj n'aa bä naa.
 Bë ÿ mejũũ da Babirõn panang bahãnh.”^{§§}

Tii da né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä —näng mä Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Tabanawäng bä ër wahë makũ rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa ramahũũm mä sa sii. P'op Hagä Do mejũũ doo da Mosees hä, P'op Hagä Do metëëh do hadoo ta hä

^{‡‡} 7:40 Esodo 32.1 ^{§§} 7:43 Amos 5.25

waëë hä, tii d' né paa ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahë n'aa tabahadoo noo gó, ër wahë makũ ramanaa sa sii ta ti tób hahỹ häj n'aa bä. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta wób sa häj n'aa, P'op Hagä Do habëë n'yyh do sa häj n'aa. Tii bä kä, ta ti tób ër häj n'aa bä aso had'yyt hë. Asooh nä paa m' na-ãäj hë Dawi ër wahë makũ sa wahë n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsëë mä P'op Hagä Do hä, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëëb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karën né paawä, ta t'aah Saromāw häd näng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bä tób ji tamaa sooh do yt hä. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ “Wë, ÿ bag'ãäs do tyng.
Badäk hahỹ hëëj, tsym ÿ tyng hadoo.
Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
ny hadoo pé tóp ÿ pan'aa ti bë karën ti bë tamaa
sooh doo?
Ny yt hä bë ed'oo ÿ kameh'ãäk?

⁵⁰ ÿ né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo”, *** näng
mä P'op Hagä Do kyyh, näng mä Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kãn Sinedirijo ajyy n'aa sa hä:

—Nabuj keh'ũm bëeh! Ganah'ood bë hä. P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa

*** **7:50** Isajas 66.1-2

nanapäh do hadoo bëeh. Bë wahë makũ hadoo né bëeh. P'op Hagä Do Sahee hä bë kamaj'ĩ, bë wahë makũ rabad'oo do paa hadoo né hë. ⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makũ rarejãã. P'op Hagä Do kyn'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makũ radej'ëep paah. Hÿÿ kä, Baad Had'op Do kajaa bä kä, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëeb kãn. ⁵³ Ããs an'oo däg né paawä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahé bä —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rah'yy gaëej bong. Kawaj'ããn bong mä ta wë.

⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũm. Ti m' wë hä tabaheg'ããs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãã! —näng mäh. —Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ããj hë, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëe padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek.

⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyh panang bä naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëe mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym
—näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m'
tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä
sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

*Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg
n'aa hahÿÿh*

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejäã do Jesus
hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb
n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn
bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-
ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'yym 12 hedoo
doo doo Jesus mejüü doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep
jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh
do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag
n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-
Ru kä, tarahejäã Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh
hë tabahëg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do
tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mä radewëës Jesus hä
h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

*Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa
panyyg n'aa hahÿÿh*

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa
ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo,
bahõm kän panang hënh Samarija häd näng doo häj
n'aa bä. T'ü hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op
Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang

buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebé.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ãäj hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Bãp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũüt. ¹² Pirip kajaa bä kä, taker'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ãäj hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ÿÿj na-ãäj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ãäj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejũũ do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejũũ mä Peed Jowãw daheeh, t'ũ hënh rabaheg'ãäs hyb n'aa.

¹⁵ Rakaja hõm bä t'ũ hënh, raky n'aa etsëë Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó.

¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu

gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowãw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë suun kãn mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hä dajëër, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãäts hë paawä òm a dajëër daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hä P'op Hagä Do anoo do makarën metsëë do hyb n'aa dajëër me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä. Tii bä da apäh òm tat'yyd mehïïn, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëë do tado hõm. ²³ ÿ hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaëñh mah'yy kajew'ëës do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahũũm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karën paawä bë ky n'aa ets'ëë hëp ÿ n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hä ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raheer'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed

Jowāw daheeh rababaaj hōm kån Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bā ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bā, raher'oot Jesus panyyg hanām doo.

Etsijop häj n'aa buuj hä Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kån mä Pirip hä. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bā naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hä, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa yỹnh, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajēer hagā n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagā Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kã, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasoo bā, taner'oot P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagā Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahōm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bā ta hä, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hä:

—Nyy da ti ȳ maa napäh? Dooch metēek pé hä ȳ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatsäg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahỹh d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.
 B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekãã bã.
 Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bã.
³³ Rarejãã, rej'ees ta ky n'aa.
 Sahõnh hẽ tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hã.
 Dooh P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bã
 ti ramoo bok ta hã.
 Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do
 hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hã:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hẽ ta ky n'aa,
 ta see ky n'aa apãh? —nãng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo ta her'oot do tander'oot do hã,
 P'op Hagã Do kyyh see hã, sahõnh hẽ Jesus panyyg
 hanãm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabës bã naëng banãng
 bã aj'yy ky hadoo:

—Babã ti majat naëng —nãng mäh. —Tahajaa ÿ
 manu gemuun? —nãng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bã, tahajaa —nãng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagã Do t'aah né hẽ Jesus
 Kristo —nãng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejũũ ta sii habok do rabaym hyb
 n'aa. Tii bã kã m', rabawëej bëej kãn tame. Ti m'
 Pirip nu gemuun wãd kãn. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh
 bã tame naa Pirip P'op Hagã Do Sahee mahũũm
 kãn. Dooh aj'yy hapëe wãd bã. Ahõm kãn mã
 tahahõm hẽnh. Tsebé mã tahõm bã. ⁴⁰ Ti m'
 Pirip ganã wãt panang Asot hãd nãng doo bã. Ti
 m' tabahõm kãn Sesareja hẽnh. Tamahõm me

* **8:33** Isajas 53.7-8

m' taher'oot Jesus panyyg hanäm do sahõnh hë panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó né hë Saw-Ru h'yy kaneréd tahehõ Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hä ² tetsëë rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahõm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hënh. T'ĩ hënh takarën paawä tametëeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh. Takarën paawä tamanaa ajyy ÿÿj sii hë. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ Tüü m' tabadëë jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã?

⁵ —Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hë, Jesus marejãã doo —näng mäh. ⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahõm nä panang hënh. T'ĩ hënh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëë né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëët. Tahegãã paawä, dooh tahapëë wäd bä.* Ti hyb

* **9:8** Tawén nahapëë wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

n'aa ramoo maso hõm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahũüm kån Damas-Ko panang hēnh. ⁹ T'ĩ hēnh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hē m' ta ãh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bã ti awät mã Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hã ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bã agëet ÿyh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm aj'yy Judas häd näng do tób hēnh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëēnh do hahäd hã ta tób basooh. T'ĩ hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëē. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëē suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hēnh tabahapëē däk hyb n'aa —näng mã Jesus Ananijas hã.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bã m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hajõng ta ky n'aa rahe'oot hã ÿh. Sahõnh hē ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarēnh bã, a hã h'yy ka'eeh do sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Wawëē hē tabana hÿh kã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadowäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mã Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm nä. Ahõm né hē t'ĩ hēnh. ÿ asëew däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, kēh ÿ n'aa

tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, sa wahë n'aa sa hã, Isaraéw buuj sa hã na-ããj hë — näng mäh. ¹⁶ —ÿ metëeh da ta hã tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kãn Saw-Ru yt gã doo hënh. Tabajëe suun jawén paa bã m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Saw-Ru, wakãn ÿ hado däk õm hÿÿ kã —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hã kasee doo, ti né hë ÿ tamejũũ a wë ÿ bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëe däk hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëe däg kãn. Ti m' tabas'ëeg geët, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bã m', h'yyb hejooj däg kãn p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bã tabaym dó Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hë Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã. P'op Hagã Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hã. ²¹ Sahõnh hë maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejãã do Jerusarënh bã. Ti né paa wawëe hë hana doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahũũm hyb n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hē tii bā sa hā. Jesus né hē ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hā. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bā haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hā.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bā Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hē, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bā, atsëm na-ããj hē ta majĩ ragada sa panang tyw n'aa noo bā, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hā h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hā naa arook gó. Tii bā kã m' tabahõm kãn.

²⁶ Takaja hõm bā Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rajeỹm mä ta hā. Dooch raky dahé bā te hub tado bā Jesus hā Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahũũm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejũũ do sa hā. Béh-Nabéh her'oot sa hā Jesus kasee do Saw-Ru hā ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hā Jesus her'oot do ky n'aa na-ããj hē. Béh-Nabéh her'oot na-ããj hē sa hā, nyy da h'yyb neỹm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bā Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kãn Jerusarënh hënh. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kãn. Neỹm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hā. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh

bä radaj'ëep rakarën doo, ramahũüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejũũ panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Doo rarejã bä. Ti m' baad rah'yy kae kån, dooh rah'yyb eỹm bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ũüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahỹh

³² Ti m' sahõnh hë panang Peed beg'ããs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ããs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bä habong doo. ³³ T'ĩ hënh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasoo ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh.
—As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasoo doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hë Enejas bas'ëeg geët. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hë, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahỹh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät yñh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hë kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëe näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg

kän ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejũũ pawóp hë ayy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nayyw hë äã karën mabahõm Jopéh hënh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kän sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kän kamag hasooh hënh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejũũ mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëë mäh. Taheg'ääs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëëg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begãã däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëëg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kän mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hë Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajõk rah'yy kae kän mä Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kän hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masããh byyh s'ëëb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ĩ hënh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hë

ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hẽ P'op Hagä Do hä. Kóh-Nerijo heno mä dajëër kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagä Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bä m', ta s'ëëh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do äãs ta wë hana doo. Hahÿÿ d' äãs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'äãs äãs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' äãs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ããj hẽ kas'uut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejõ a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masããh byy s'ëëb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basoooh —näng mä äãs kyyh ta hä.

⁷ Ti m' äãs dawuh jawén paa bä kä m', Kóh-Nerijo naëënh pawóp hẽ ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hẽ P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hẽ m' ti warahén. ⁸ Ti m' ta her'oot sa hä sahõnh hẽ tahapäh doo. Ti m' tamejüü Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejüü do rabedaa däk bä Jopéh hënh, Peed basëëk tób jó, basatë doo bä, taky n'aa etsëë hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëëh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëëh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëës doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pään hadoo

do bahyng tabagëet bä. Ta sasu hã ta hood pãän kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hẽ. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo.

¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nayyw hẽ hÿ pong jé pãän hadoo do basëek p'aa hënh. ¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hẽ m' Kóh-Nerijo mejüü do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bä. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kãn Peed tagëe bä.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nä bä ta s'ëeh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hã ta h'yyb gó:

—Tamawoob hẽ ajyy òm resoos —näng mäh. ²⁰ —As'ëeg g'ëed, ahyy sa wë. Ahõm né hẽ sa sii, ÿ né hẽ mejüü a wë rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿ né hẽ bë eanh doo —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ãã tamejüü —näk

mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hẽ Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejũũ mä õm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hä mabaheer'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ỹh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bä habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bä. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakãän, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bä Kóh-Nerijo tób bä, Kóh-Nerijo ahyy häng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëeh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejũũ tabas'ëeg gëet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Aj'yy ỹh. A da hadoo do né hẽ ỹh. P'op Hagä Do nado ỹ hỹh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bä m' ta sii, ajëë suun mä tób gó. Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapäh.

²⁸ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hẽ, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bä. Dooh tan'oo bä sa tób yt hä Judah buuj ajëë suun bä. Ti hadoo né hẽ, s'ëeh hadoo doo gó ỹ P'op Hagä Do metëek ỹ man-aneëenh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ỹ ranaëej bä, ỹ gadoo ỹ rats'yyt doo. Nayyw hẽ ỹ

bana –näng mäh. –Maher'ood h'ëed hyb n'aa ÿ maneëenh –näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

–Ji meheet pé ta ă däg, da hē, tug bā ÿ ky n'aa etsēē bā, tii bā pój ŷŷ jé takasee aj'yy. Gabarēeh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hā ŷŷ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hā maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-ããj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hā maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed hād näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bā tabagä. Akajar nabyy me ta tób basoooh”, näng āās kyyh hā ŷŷ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ÿ mejüü òm ranaëenh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana –näng mäh. –Sahōnh hē āã kata däk P'op Hagä Do matym gó, āã matakēē hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü do maher'oot do āã hā –näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kån taher'oot do sa hā:

–Baad ÿ bahapäh hŷŷ kã, sahōnh hē badäk hahŷ haw'ããts hē häj n'aa babuuj ta hā h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hā ji P'op Hagä Do gadoo –näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

–Bē ky n'aa napäh P'op Hagä Do taher'oot do āã hā, Isaraéw buuj sa hā: Jesus Kristo dajöp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majĩĩ ji do boo bā. Tahajaa ta najiis ji hado däg bā hŷŷ kã. Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do sa wahēh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bā, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bā Garirej häj n'aa bā ji nu gemuun

hõm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ãj hẽ Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahũũm, P'op Hagä Do an'oo bã. Jé pad'yyt hẽ baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hẽ Dijab* rejãã doo. Sahõnh hẽ ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bẽ ky n'aa napäh né hẽ ta tii. ³⁹ Baad ãã bahapäh sahõnh hẽ Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bã, Jerusarënh panang bã na-ãj hẽ. Ti hyb n'aa ãã wén her'oot ãã hapäh doo. Ta jawén kä rabepëëm däk b'aa hã kajatsëk do hã, tadajëp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajëp jawén paa bã, tamawoob däg ta ðh, taganä wät P'op Hagä Do an'oo bã. Ta jawén takas'ee kãn ãã hã P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴¹ Dooh sahõnh hẽ Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jããm hẽ ãã hã takasee, ããh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ãã awëë bong, ãã eëg bong Jesus sii taganä wät do jawén paa bã —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ënh:

—ãã tamejũũ ta ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. ãã tamejũũ ãã maher'oot hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ hedëp doo, dejëp do paa na-ãj hẽ sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bã. ⁴³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'ood wät paa ta ky n'aa. Hahỹỹ da raher'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hẽ ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee

* **10:38** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo hewaat pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ër hä tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ãäj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ãäj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hä:

—Hëd n'aa mabajëë suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëë wät bä, ÿ ky n'aa etsëë bä, s'ëëh hadoo hä ÿÿ. Ý hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëët bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hä pään kamewyyt. ⁶ Baad ÿ baheg'ãäs h'ëed ta gó hanäng péh. Tií bä har'ëeng,

tababo n'aa, taw'ëed sii hẽ ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng er ky n'aa jaw'yyc do hyb n'aa er nawëh doo. ⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëög g'ëed. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “DooH Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. DooH ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ. ⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hä ÿÿ: “Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nayyw hẽ hÿ pong jé pãän hadoo do basëek p'aa hënh. ¹¹ Ti noo gó né hẽ tamawoob hẽ ajyy, Sesareja hënh naa ramejũũ doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. ¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejũũ sa sii né hẽ ÿ bahõm hyb n'aa. Ti ãã bahõm kãn. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy er hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä ãã bajëe p'ëe aj'yy tób yt hä. ¹³ Ti aj'yy baher'oot ãã hä ta tób yt tahapäh do ããs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ããs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé er h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bë hä P'op Hagä Do

anoo da ta Sahee bë h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, ër hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä äã h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ỹ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? — näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahỹ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ããj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëën, ta hä rah'yyka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëëp noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm, ta wób tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahõm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hënh rabahõm. T'ï hënh jäãm hë Judah buuj hä ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'ũũm Än-Tijoka hënh. T'ï hënh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä kä. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hä tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hä rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüũ Béh-Nabéh, Än-Tijoka hënh tabahëg'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ï hënh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä

Do ky n'aa edëe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hä, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hũüm had'yyt hë hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hä. Hajök t'ii hënh rah'yy kae kän Jesus hä.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahöm kän Tas hënh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kän Ān-Tijoka panang hënh. Ti m' sét ta baab rababoo kän ta tii bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hä rama metëek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bä né kä pooj jé radu doo ramaneënh do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hënh, Jerusarënh hënh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëeg gëet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot sa hä, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hë hëej Roma buuj rabag'ääs doo bä. Te hub né hë, Roma buuj sa wahë n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'ääs noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kä m', Jesus hä h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bä habok do ramasaa kän Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong doo. Sahõnh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejũũ Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahũüm ramasa doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habong do sa wahë n'aa wë.

12

Eróts mejũũ radaj'ëep paawä Peed panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejãã do Jesus hã h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejũũ mä radaj'ëep Tsijaag sën-jeer me. Jowāw hÿÿj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bā kā ti Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ëep doo, tamejũũ na-ãāj hē ramaso dāk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso dāk jawén paa bā tamejũũ radawäts gëet. Ti m' tamejũũ 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hõm, rabahag'ãās hyb n'aa Peed. Takarën né paawä Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bā tamejũũ Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hã taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hē Jesus hã h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aÿÿh mä warahén sa hõõ gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ÿÿ hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dāk. Warahén sa hã tatyd padëek. Warahén wób ragadahew'ëes do noo bā rabab'ëeh rabahag'ãās hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hē m' P'op Hagä Do ãās kas'ee wät. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ãās mebë Peed karapa hã, taty gawëej dāk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Nayyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed!
—näng mäh.

Ti m' nayyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tũũ. ⁸ Ti m' ãās ky hadoo ta hã:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hä, jawén ÿ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kån ragadahew'ëes doo gó naa. DooH tah'yy ganyy bä te hub tado bä né hë ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratatab'ëes né hë m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahõm bä kä, ta daaj hë tanoo kasëets hõm. Ti m' ratabëej nä kån mäh. Dawëë péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kån, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ÿ bahapëë kån. P'op Hagä Do mejũ ta ääs ÿ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ÿ rarejäã do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahõm Marija häd näng do tób hënh. T'ĩ hënh hajõk kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do ÿÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bä nasooH doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahëg'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hõm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hä Peed ti agëet tób noo bä. H'yyb manepëë wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hä:

—Ōm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooh. Né hup ÿ né hē. Peed né hē —näng mä maruus.

—Dooh Peed tado bä —näk mäh. —Ããs ta hã hag'ããs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëënh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëëts kãn, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ëëh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hã ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëës doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hã h'yy ka'eeh do sii hē —näng mäh.

Ti m' sa hã tabaher'oot jawén paa bä, ahõm kãn ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hõm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëë bong, h'yyb e'ÿÿm b'ëëh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejũũ rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bä. Ti m' hajõng Eróts eanh warahén sa hã, ti m' tamejũũ radej'ëëp sahõnh hē warahén hag'ããs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd däk dó Judah hãj n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'ããs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa sa hã. Ti m' Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät

* **12:19** Hajõng Eróts wén eanh sa hã, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëës doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëëp né hē ragadahew'ëës doo gó hagëët do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahãnh.

hyb n'aa sa hã. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts hãj n'aa bã retsëë do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras hãd nãng do sii, Eróts hã tabetsëë hyb n'aa tan'oo bã ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky dãng sa hã, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadãk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' tabaheer'oot hajök do sa hã. ²² Ti m' maa new'ëë do tak'ëp mã sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bã! P'op Hagä Do hadoo né hë tii! —nãk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do òm”, hanãk doo. Tsebee wãt ti hyb n'aa. Doo tawehëë bã P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hë kã, nayyw hë, P'op Hagä Do ããs an'oo bã ta nahëë nyy kãn. Tii bã m', tadajëb kãn as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahõm tii bã. Jé pad'yyt hë tii bã rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaëëj dãk jawén paa bã dajëër Æn-Tijoka buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaaj nã kã Æn-Tijoka hënh. Sa sii ramahüüm kãn Jowãw Maah-Ko hãd nãng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Æn-Tijoka bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang ti anãng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa hãd: Béh-Nabéh, Simijãw “byyh hasus doo” ramaneëenh doo, Rusijo (panang Sirené hãd nãng doo hënh

naa), Manaën (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ²Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsynt hë, wë ÿÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karën do ramoo bok doo, ÿ wén naëenh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³Ti m' raky n'aa etsëë jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kán Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëë wät rabahôm hyb n'aa kä.

Tsynt dëeg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahôm kán P'op Hagä Do Sahee mejũũ doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëenh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hóm hyb n'aa tsynt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh.

⁵Rakaja hóm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naheer'oot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶Ti m' tsynt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. Tii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneënh. P'op Hagä Do panyyg rod mä

* **13:3** Saw-Ru häd see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt dëeg hã buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejũ ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hã rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hã. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ãäs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hã:

—Dijab t'aah òm! Baad hadoo do ganen'aak do òm. Ky nesaa òm, noo kanes'ats òm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hã:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Òm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëe wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nayyw hë Erimas ty tamaa wäd kån. Tesóts wät mä nayyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hã tah'yy kae däg kån. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hã.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hã, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä

rakajaa bä, Jowãw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarēnh hēnh tababaaj hōm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahōm panang Ān-Tijoka s'ee hēnh, Pisidija hāj n'aa bä. Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ta yt hã m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hã kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ããj hē. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yit Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarēn bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ãã wakããn —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëet. Ta moo me m' tameduuk, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hē P'op Hagä Do hã hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëëw hōm paa ër wahë makũh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakããn nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ĩ hēnh hāj n'aa bä naa ta hejój me ër wahë makũ taman'yih. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'ããs sa hã. ¹⁹ Hëëj Kanaãh häd näng doo bä 7 t'ĩ hēnh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hē ër wahë makũ nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Ër wahë makũ hã tan'oo däk sa hāj

n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bā kā ěr wahë makũ tasëew hõm do jawén paa bā tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hã ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuëw bawäd däg bā kā. ²¹ Ti m' ěr wahë makũ rabetsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ääs. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bā, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kån, Isaraëw buuj sa h'yyb tym dëëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa tahe'oot doo, Jowãw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraëw buuj sa hã, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hã P'op Hagä Do mejũ do tametëëk do pan'aa tabahajaa bā, Jowãw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bē hã?”, näng mäh. “Dooch bē hyb n'aa newëë do tado bā ÿÿh. Dooch P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bā ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa, dooch ÿ haja bā ta tsyym suun ÿ kabo nã bā”,

näng mä Jowãw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hä.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakãn haa, Abaraãm panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä hyb n'aa hesé doo, bë na-ãäj hẽ, bë sahõnh hẽ bë maa newë. Èr hä né hẽ P'op Hagä Do an'oo däk èr panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-ãäj hẽ, dooh rah'yy ganyy bä jaa ti Jesus. Dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hä had'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.‡ ²⁸ Doooh rawyyd bä né paawä dajëb hä Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëë Pirato hä tamejũũ radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹ Sahõnh hẽ ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta hä rabad'oo do jawén paa bä, rabado hyy kãn Jesus hub b'aa hä naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganä wäd kãn p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bä. ³¹ Tadajëb pooj jé, hajõk ta sii hah'ũũm Garirej häj n'aa bä naa Jerusarënh hënh. Sa hä né hẽ Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bä. Ti né hẽ rahapäh doo, hỹỹ kã rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahỹ panyyg hanãm do äã her'oot bë hä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do èr wahë makũũ hä, ti né hẽ hỹỹ kã tan'oo däk èr sa panaa paa hä. Ti d'

‡ **13:27** Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejää, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bä. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah.

né hẽ tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bä kä. Hahỹ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hä:

“Tah ỹ õm. A yb ỹ hado däk naga hẽ.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahỹỹ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Õm ỹ ky n'aa edëng, baad had'op doo me, ky kaneh'ỹýt doo me, Dawi hä ỹ ky n'aa enooh do paa me.”**

³⁵ Hahỹỹ da na-ãäj hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hä:

“Dooh man'oo bä a karom, tsyt hẽ a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hẽ ta ky n'aa tado bä ti ta her'oot doo. P'op Hagä Do karën doo da né hẽ sahõnh hẽ Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadajëb kãn. Ta wahë makũ rahabong hënh tabas'ëëg kãn. Karejã däk ta kamag n'aa. ³⁷ Tii d' nado dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do anoo do hä. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bä.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakãn haa, —näng mäh —baad ỹ karën bë heen n'aa nyy däk hahỹ ỹ her'oot do bë hä: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganä wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo. ³⁹ Mosees ky n'aa

§ **13:32-33** Saaw-Mo 2.7 ** **13:34** Isajas 55.3 †† **13:35**
Saaw-Mo 16.10

jaw'yyk doo, dooh tahaja bä baad ji hado däg bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hã, baad tabahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. ⁴⁰ —Baad bë hyb n'aa matakä bë hã takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paah. Hahÿÿ d' paa raher'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹ “Bë maa newë këh ÿ ty n'aa ges'yyk doo.

Bë meuuj da! Bë dejëb kä!

ÿ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo, tabad'op hë da bë ky dahé, bë rapanäg né hë paawä ta ky n'aa.”^{††}

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hã, Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bä taher'oot doo, anä kãn mä Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bä m' tób gó naa, t'ĩ hënh hat'oonh do rabatsyyd kãn, Saab see hã p'aa hënh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa kat'aa do hã rakedëë hõm jawén paa bä, sahõnh hë raban'yyh do jawén paa bä, hajõk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hë, rahadaa hõm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'üüm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky ennym do ky n'aa ramaa napëë wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kä, hajõk panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo. ⁴⁵ Ti m'

^{††} **13:41** Habakuk 1.5

Judah buuj rabahapäh bä m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewëets bong Paw-Ro sa hä. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bä Paw-Ro raher'oot doo — näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejãã mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh.
⁴⁶ Ti m' h'yyb neỹm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Ãã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bë hä. Dooh bë karën bä bë gado bä. Dooh bë karën bä bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hỹ kä äã bahôm kân, äã baher'ood kân Judah buuj nadoo do sa hä kä —näk mäh. ⁴⁷ —Tii d' né hë äã P'op Hagä Do mejũ kerih do hä:

“Y an'oo bä õm sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.
 Tii d' y bad'oo, mamahũm hyb n'aa kèh y n'aa dawëë habong do sa hä,
 y bed'ëep hyb n'aa sa hä nesaa do mahãnh,
 si y had'yyt hë rababok hyb n'aa kä.”§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hë P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kân Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' raheer'ood kân Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hä na-ããj hë. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rabahôm kân yỹj ky n'aa etsëeh doo,

P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ããj hë. Raher'ood had'yyt hë sa hä rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'üüm hyb n'aa ta s'ee hënh. Ti m' tii d' né hë rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ãäts sa tsyym suun hä padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hä, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kån panang Ikonijo häd näng doo hënh. ⁵² Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm kån.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd näng doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ii hënh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajõng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hä rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hë ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ra-her'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro ra-her'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo,

sa wahë n'aa sii hë rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejäã hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas häd näng doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hënh, ta tii bä häj n'aa hënh. ⁷ T'ĩ hënh na-ããj mä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hä d' né hë takenäng noo gó. Doo noo gó tabawäd bä. ⁹ Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ããs ta wë. Tah'yyb hapäh né hë, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hä tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nyyw hë tabas'ëëg geët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëënh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hä moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'ooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëëd hõm sa daaj hë sa saroor tii da

raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'öp mä rageënh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hē āāh, bë da hadoo doo! —näk mäh. — Bë āā panäk āā wén na, bë beréd hōm hyb n'aa hahỹ daap hē bë h'yy kaha'eeh doo. Dooch redëb bä tii. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hã, hedëp do hã bë h'yy kawareem, sahōnh hē pahuunh do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahỹh, wë, akajar na-āāj hē, sahōnh hē ta hã habong do na-āāj hē P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahōnh hē badäk hahỹ haw'ääts hē häj n'aa babuuj. ¹⁷ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do ta daaj hē takametëeh sa hã. Tametä had'yyt hē baad had'op do sa hã tanoo doo me. Ti né hē mejũü naëng badoos doo. Ti né hē hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hē bë waa hanoo. Ti né hē bë h'yyb tsebé tan'oo bä —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa majĩ, Judah buuj, kaja nä. Ān-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hã, rah'yy kawapëen hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kãn pä me. Dajëp red'oo rawén takyg hōm panang bahãnh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do kata b'ëeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. P'aa hënh tabahōm ënh panang hënh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm

kän panang Derebé häd näng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Ān-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahỹỹh

²¹ Ti m', ta ti panang bä raher'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hä h'yy kae kän raher'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kän Ris bä, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä baad raky n'aa edëë däk, ranerët hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebë hyb n'aa. Hahỹỹ d' mä na-ãäj hē ramaher'oot sa hä: “Hajöng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëew hōm Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahỹỹ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagãã hahỹ a hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä raher'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hēnh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kän marakate gó. Ti m' rabatsëg hōm kän Ān-Tijoka hēnh, rahana doo hēnh. Ān-Tijoka bä né hē Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ãäs hyb n'aa sa hä. Tii b' naa né hē ti ramejũũ do paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb

n'aa rababaaj nä kån. ²⁷ Rakajaa bä kä m' Æn-Tijoka bä, ramejũ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek hyb n'aa. Ti m' raher'oot sa hã sahõnh hẽ P'op Hagã Do mo haj'aa sa hã raheboo nä hẽnh. Raher'oot na-ããj hẽ m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo dæg kån ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta ãh Æn-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hã h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Æn-Tijoka bä, Judah häj n'aa hẽnh naa. Ti m' radu doo rama metëek Judah buuj nadoo do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ããts hẽ bë masuuj noo byyh ehõk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëek doo da. Tii da bë moo naboo bä, dooh bë P'op Hagã Do edëeb bä ta wë — näk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bä raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka bä habong do rabasëew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hẽnh rabahõm hyb n'aa. T'ĩ hẽnh ramejũ rabahõm, masuuj noo byyh kahõk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejũ do sa hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ĩ hẽnh habong do sa hã.

³ Ti m' rabahõm kån. Ramahõm me m', Penisija häd näng do häj n'aa bä, Samarija häd näng do häj n'aa bä na-ããj hẽ raheer'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do

sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëëk P'op Hagä Do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bã habok do raky n'aa napäh bã tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bã kä Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ããj hë, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-ããj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro rahe'oot mã sa hã sahõnh hë ramoo bok do hã P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hënh. ⁵ Ti m' Pariséw wób Jesus hã h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ããts hë ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëëk do sa hã, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ããts hë na-ããj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —näk mã sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë rakata b'ëëh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bãp peej dæg raky n'aa her'oot do jawén paa bã, Peed as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo:

—Wakän haa —näng mãh. —Bë hapäh né hë p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. ⁸ P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëëh tagadoo na-ããj hë Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹ Dooch ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ããj hë. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëëd hyb n'aa

bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ër nahajaa doo, ër wahë makû na-ããj hë ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooh taw'ãäts hë tado bä –näng mäh. –Dooh ër moo bok do hyb n'aa tado bä ër h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, ër Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hë sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã –näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë bag hënh rababë hõm ramaa newëe bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

–Bë maa newë këh ÿÿ, wakän haa –näng mäh.
¹⁴ –Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehĩin wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén ÿ matëeh da.

Hajõõ ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagãã boo bä,

p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado

däk ÿ an'oo bä da.*

17-18 Tii da ÿ wén d'oo, Judah buuj wób,
 sahõnh hē Judah buuj nadoo do sii hē,
 karapé haa pan'aa hedoo doo,
 ÿ rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa
 Jawyk Doo,
 p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

19 –Ti hyb n'aa, –näng mä Tsijaag –hã ÿÿ péh,
 taw'ãäts hē dooh ta bahãnh ër mejõ bã Judah buuj
 nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy kae padëëk do sa
 hã. 20 Taw'ãäts hē ër erih ranawëh hyb n'aa P'op
 Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh
 do tä n'aa. Taw'ãäts hē ër erih ranaÿÿh hyb n'aa sa
 ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh
 hyb n'aa sa masããh dab, har'ëëng dab, ranaboh bã
 ta majyyw gatsëë däk doo. Taw'ãäts hē ër erih na-
 ããj hē ranawëh hyb n'aa majyyw. 21 Tii d' ër wén
 erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt
 hē däg panang haw'ãäts hē Saab hã had'yyt hē, tób
 P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti
 hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hē Mosees ky n'aa
 jaw'yyk do hã –näng mä Tsijaag kyyh sa hã.

*Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa
 hahÿÿh*

* **15:16** Tób hadëë hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa
 gó tabeh'üüm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hã
 Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh
 Dawi panaa rabagãã boo bã paa Judah häj n'aa bã. Tii bã kã, ta ky
 n'aa rod raber'oot do hã, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa
 hã tabag'ãäs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa
 P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejũũ hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, ãn-Tijoka hẽnh. Rasëm do häd hahỹỹh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejũũ rerih doo kã. Hahỹ ti rama erih doo:

“Ããh, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hẽ, bẽ wakããn hedoo ããh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do ãn-Tijoka panang bã habong doo, Sirija hãj n'aa bã, Siris hãj n'aa bã habok do na-ããj hẽ ãã ma erih. ãã edëng bëeh.

²⁴ “Ãã heen n'aa enãh babã naa t'ĩĩ hẽnh heboo nã doo. ãã heen n'aa enãh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wäd bẽ h'yyb ran'oo bã. Bẽ h'yyb manepëe boo ran'oo bã. Dooch ãã kyy gó tado bã ta ti rama metëek doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babã ãã kaner'oot, bẽ wë ãã mejũũ hyb n'aa ãã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh er najiis bẽ mejũũ do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëeb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooch Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eỹỹm bã, dooch rah'yy gejë hõm bã. ²⁷ ãã mejũũ Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ãã erih do hã. ²⁸ Baad ub né hẽ P'op Hagä Do Sahee metëeh ãã hã, ãã ganahëen hyb n'aa bẽ hã tak'ëp hejooñh doo. ãã hã na-ããj hẽ baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jããm hẽ bẽ tayy hahỹ ãã her'oot do bẽ hã:

²⁹ Taw'ãäts hẽ bẽ nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ãäts hẽ bẽ nawëh bẽ masãäh dab, har'ëeng dab bẽ naboh bã ta majyyw gatsëe däk doo. Bẽ awëe manä ta majyyw. Bẽ aã manä bẽ ÿm nadoo do sii, bẽ patug nadoo do sii. Ta ti bẽ ky dahé bã, taw'ãäts hẽ. Jããm hẽ kä ãã erih doo."

³⁰ Ti m' Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn. Ti m' rakajaa bã ãn-Tijoka bã, ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do séd hã rakata padëek hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hẽnh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejẽ hõm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hẽ m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajõng ta äh t'ĩ hẽnh rabaym do jawén paa bã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëe bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hẽnh. Sa hã rakedëe bong bã m' raky hadoo:

—Baad tany né hẽ ti bẽ bana. Baad ãã karën P'op Hagä Do bẽ taky n'aa edëng. H'yyb nãm doo me ãã karën bẽ babaaj hõm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴ Siras aym dó.]

³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym ãn-Tijoka bã. T'ĩ hẽnh rama metëek ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ããs panang rahe-boo nä doo hënh panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamäh, ër ah'ũũm p'aa hënh ër heboo nä do paa hënh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ããs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hënh. Ër heg'ããs baad raboo bä —näng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowãw Maah-Ko bahõm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hã dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowãw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowãw Maah-Ko daheeh rabatsëg hõm tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ãn-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahãn. Baad ub bë tabahag'ããs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebë hyb n'aa, rah'yy kae magyys hë hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hënh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hënh. Tii bä tamamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ÿÿn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hã h'yy

ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ãäj hě, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karěn Tsimoot ahõm sa sii. Pooj jé tamejũũ ta masuuj noo byyh kahõg hõm, Judah buuj t'ĩĩ hěnh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahõnh hě rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarěn bä Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahõnh hě panang ramatebës me raheer'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãäj hě Jerusarěnh bä habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ääts hě habong doo, tak'ëp mä rah'yy kae kån Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahũũm had'yyt hě.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahỹỹh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raheer'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabës Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷ Misija häj n'aa bahëej jëng bä, rakarěn paawä Bitinija häj n'aa hěnh rabahõm. Ti hadoo né hě dooh m' Jesus Sahee an'oo bä.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bä rakajetsëg w'ëënh. Panang Torowas häd näng doo hěnh mä rabaw'ëënh. ⁹ Tii bä, panang bä, atsëm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hä. Ta s'ëë gó tahapäh mä aj'yy hageët doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahỹỹ d' mä aj'yy hageët do kyyh: “B'ëëp Masedonija häj n'aa hěnh. ãã mamasaa”, näng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bä, nayyw hě ãã benyyw hõm ãã h'ëëd, ãã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hěnh

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii.

hah'ũüm doo. ãã hã, P'op Hagã Do ti ãã naëenh doo, Masedonija babuj n'aa hã ãã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

ÿñh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahÿñh

¹¹ Ti m', tii b' naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hë ãã batsëg hõm tsyt dëg hã Samotaras häd näng doo hënh. Ti m' jat'iip hadoo ãã kajaa panang Newaporis häd näng doo bä. ¹² Tii b' naa ãã bahõm kãn panang Pirip häd näng doo hënh. Jããm né hë ky n'aa etsëeh ta ti panang Masedonija häj n'aa bä. Hajök Roma buuj t'ii hënh rababong. Tii bä ãã baym pawóp hë ta äh. ¹³ Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, panang bahãnh ãã babok. Tamii me ãã baw'ëenh. ãã hã, tamii takëen hã Judah buuj rakat'aa P'op Hagã Do hã raky n'aa etsëe hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëeh do ãã mamuun bä, tũũ ãã bab'ëeh sa pa. Ti m' ãã du doo ãã her'oot do Jesus ky n'aa, ÿÿj tii bä kata b'ëeh do sa hã. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ÿñh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bä naa. Pããn hebaan do hahiin do hesãm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagã Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakããn daheeh. Ti m' ãã tabats'yyt sa tób hënh. Ti m' Ridija ky hadoo:

† **16:10** Rukas ti hahÿ erii wät doo. Masedonija hënh Paw-Ro rabahõm do pooj jé Rukas kata däk sa hã. Sa sii tabawäd kãn.

‡ **16:13** Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'eenh doo, dooh ratamaa bä P'op Hagã Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

—Bë hä ÿ h'yy kae bä né hë Jesus hä, ÿ karën paawä bë ayyw dó tóp ÿ yt hä —näng mäh.

Ky kah'ũum äã hä, äã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hënh äã bahõm bä, äã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajõng dajëër ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hë, äã sii hë, ta ti maruus bawäd had'yyt hë. Äã sii tabawät bä tak'ëp tageëenh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Bahãnh Hadoo Do wë moo heb'ook do hahÿ ajyy. Raheer'oot bë hä nyy da P'op Hagä Do bë tabed'ëëp nesaa do mahãnh, ta wë bë basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajõng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hä, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hä:

—Jesus Kristo häd gó õm ÿ mejũ mabanyyh hyb n'aa maruus hä hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nyyw hë karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kån.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajëër,§ rameso padëek Paw-Ro,

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wë, tamaher'oot hyb n'aa sa hä ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hä rep'aak sa hä tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kån do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hë ta kariw n'aa rakawajãan Paw-Ro sa wë.

Siras daheeh. Ti m' ramahũũm panang buuj rakahet'aa bā, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hā. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Hahỹ Judah buuj rametëek er panang buuj sa hā rakamajĩ hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ããj hē rabahed'oo doo da er nahajaa doo. Dooh taw'ããts hē tado bā er gado bā. Roma buuj eër —nāk mā sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajök do sa kyyh. Tii bā kā m', hyb n'aa jew'yyk do ramejũ rakebo bēeh Paw-Ro Siras sa saroor rabaheyyhyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ep rabaheyyhyb do jawén paa bā, ramejũ radewäts b'ēeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa hā ramejũ, baad tabahag'ããs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa dewäts b'ēeh t'öp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mäh, P'op Hagā Do hā rama ejäm mäh. Ta wób radewäts b'ēeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶ Tii bā, nayyw hē, tak'ep tabana k'ããts katajuus doo. Pā ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-ããj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ēeh do sa moo hā padëek do paah, kajäg bēeh tũ. ²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagā n'aa ty gawëej dāk bā, tahapäh bā ragadahew'ëes do noo gasëets hōm doo, tado dāk sën-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahōnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ep Paw-Ro beëenh:

—Kadajëeb manä a daaj hê! —näng mäh. —
Sahõnh hê ããh, babä ãã bab'ëeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsëë ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti
m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa
wë. ³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëës doo gó naa.
Teaanh mä tii bä:

—Nyy d' ÿ bad'oo hëp ÿ tym P'op Hagä Do bed'ëep
hyb n'aa nesaa do mahãnh, ta wë ÿ basëek hyb
n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hä mah'yy kae. Tii
bä a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wë
mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hä haj'eenh do
na-ããj hê —näk mäh.

³² Ti m' rahe'oot ta hä, ta tób yt habong do sa
hä na-ããj hê Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hê,
atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa
paah, ragadahew'ëës do hagä n'aa hetsyyd hõm. Ti
m' nyyw hê ranu gemuun wät ta wakããn daheeh.

³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahũũm mä ta
tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee
kän ta wakããn daheeh, P'op Hagä Do hä rah'yy kae
däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do rame-
jũũ warahén wób, ragadahew'ëës do hagä n'aa
wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëës doo gó
hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh
hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëës do hagä n'aa
her'oot Paw-Ro hä:

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejũũ, òm Siras da-
heeh ÿ basog nyyh ragadahew'ëës doo gó naa,
baad bë bah'ũũm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb
n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hã:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. DooH tahaja bä Roma buuj rahewyh bä rana-her'oot nä bä raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, äã rahewyyh sahõnh hë sa matym gó, dooh né paawä äã hã ran'oo bä äã her'oot äã ky n'aa. Äã radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä äã hã, hÿÿ kä rakarën kejën do hadoo äã bahõm. DooH baad tado bä. Äã karën rabana wawëë hë, sa daaj hë äã ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hã.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kãn, raHer'oot mä sa hã. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Äã karën bë hyb n'aa mabaan hõm äã mo haj'aa bë hã. Bë kawaj'ään manä äã wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahõm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ïï hënh rakat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hã, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn.

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabaheWyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj rado bä. Daap hë ramejüü rabaheWyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. DooH tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hã radoo bä.

17

Jesus hã h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ĩĩ do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabës Æm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ããj hẽ. Kaja hõm kãn mã panang Tesaronika häd näng doo bã. Tii bã ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ĩĩ hẽnh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahed'oo doo da. Tama-woob hẽ Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã Paw-Ro metëeh sa hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mãh, tametëeh Kristo dajëp né hẽ, ganã wät né hẽ tadajëp jawén paa bã, ta ky n'aa kerih däk doo da né hẽ. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hã, ti né hẽ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mãh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kãn Paw-Ro sa hã. Hajõng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ããj hẽ raky dahé kãn Jesus ky n'aa. Ti hadoo ênh hajõk ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kãn. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bã habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ĩĩ do panang bã. Ti m' rawaj'aa hõm Jasõn häd näng do tób hẽnh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bã haj'eenh do ramesoo, ramahũũm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bã. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bã Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasõn, Jesus hã h'yy ka'eeh do

wób na-ããj hě. Ramahũũm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageëenh:

—Hahỹ ajyy badäk hahỹ haw'ããts hě kamaj'ĩĩ doo, hỹỹ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahỹ Jasõn ats'yyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb n'aa. Sahõnh hě hahỹ ajyy dooh raky dahé bä Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bä ta tii, hajõk do t'ĩĩ hěnh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ããj hě rah'yy ganapõ kän. ⁹ Ti m' ramejũũ Jasõn, ta wób na-ããj hě, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mä tii bä.

Bereja häd näng doo hěnh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bä habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ũũm Bereja hěnh. Rakajaa bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hěnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bä habong do ky en'yym Tesaronika habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'yyt hě, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bä sa hã Paw-Ro her'oot doo.

¹² Ti m' hajõk Judah buuj rah'yy kae kän Jesus hã. Hajõk yỹj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ããj hě Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hě tii da ênh.

¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bä, Bereja hěnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja

* **17:7** Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa .

buuj rakamaj'ĩ hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nanyw hë Jesus hã h'yy ka'eeh do ramejũũ Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hë, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bã. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ũũm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bã rabebe nä. Tii b' naa rababaaj nä. Rakajaa bã raher'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nanyw hë rabah'ũũm hyb n'aa, Atën bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atën bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bã, h'yy katón wät mä tahapäh do hyb n'aa hajõng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ãäts hë anyy had'yyt hë. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hã hyb n'aa hes'ee do na-ããj hë. Panang buuj rakahet'aa bã, rabaheb'ëeh bã, Paw-Ro ky wõnh ta äh hã had'yyt hë t'ĩ hënh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejãã. Hahÿÿ d' mä reaanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karën ta her'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hënh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ããj hë Paw-Ro ma her'oot do hyb n'aa sa hã.

19 Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak häd näng doo hēnh, ma matēg sa wahē n'aa rakahet'aa doo hēnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hā:

—Āã karēn paawä äã bahapäh mama metēek do ky n'aa. Doo h äã ky n'aa napēē nä bä ta tii —näk mäh. 20 —Õm ky kew'oonh maher'oot do hā. Āã karēn äã hapäh h'ēed ky n'aa tii —näk mäh.

21 (Atēn buuj, ta s'ee hēnh naa hena do panang bä habong do na-ääj hē maa kereed had'yyt hē papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newē bä, ra-her'ood bä na-ääj hē. Ti hado had'yyt hē. Doo h ramoo boo bä. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

22 Ti m' Paw-Ro bas'ēeg gēet Arejopak bä, ti m' taky hadoo sa hā:

—Atēn buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bē maa ker'eet bē wehēē bä bē h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. 23 —ÿ hawät noo gó bē panang bä, ÿ hapäh sahõnh hē bē kabariih. ÿ hapäh na-ääj hē bē h'yy kaha'eeh do hā bē ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bē ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hā kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bē hyb n'aa esee doo, doo h né paawä bē hapēē bä, ti ky n'aa né hē ti ÿ her'oot bē hā —näng mäh.

24 —P'op Hagä Doo, sahõnh hē badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hā habong do tamo haj'aa. Sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa wahē n'aa tii. Sahõnh hē tabag'ääs. Doo h ta ti tagēē bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hā. 25 Doo h hyb n'aa ta hā ji masa péh, sahõnh hē ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti

hanoo ər hã ər bedəp hyb n'aa. Ti né hẽ ti sahõnh hẽ hanoo do ər hã. ²⁶ Sét hẽ aj'yy du na do sahõnh hẽ badäk hahỹ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahỹ hã rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hẽ hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ãäj hẽ. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hẽ, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hẽ tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ər mahãnh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ər bedəp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hẽ ər babok. Tii d' né hẽ bẽ see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa äär”, näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ẽnh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa äär, ti hyb n'aa dooh taw'ãäts hẽ tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hẽ ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëëb, k'ãäts tæg hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hỹ kã ti dooh. Hỹ kã tamejũ sahõnh hẽ badäk hahỹ haw'ãäts hẽ habong do reréd hõm nesaa doo, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ³¹ Tii da tawén mejũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hẽ badäk hahỹ hã habong do ta matym gó rakata b'ëeh bä. Ti noo gó kã tamejũ da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hẽ badäk hahỹ haw'ãäts hẽ habong doo. Baad ub né hẽ da tabaher'oot. Dooh tesõöts bä. Ti né hẽ ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hẽ ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh

sahõnh hẽ sa hã. Hahỹỹ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ. Jããm hẽ dó —näk mäh. —Ãã karën ta jawén ãã mamaher'oot p'aa hënh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bä naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ãäj hẽ yỹnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ãäj hẽ.

18

Korïn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahõm kãn Atën bä naa Korïn hënh. ² Ti m', t'ĩĩ hënh mä takataa Judah buuj seeh hã, Akira häd näng do hã. Panang Põn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta yỹm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hënh naa. Itarija bä naa rawén n'yuh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'ũũm do hyb n'aa sahõnh hẽ Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ãäs sa wë. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hẽ Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pãän s'ëëb, ji kah'yỹt bä ji mahũũm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hẽ

Paw-Ro ahõm had'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hẽnh. T'ĩĩ hẽnh taky wõnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Takarên né paawä Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hẽnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëëg had'yyt hẽ hyb n'aa. Judah buuj sa hã taheer'ood had'yyt hẽ, sa hã tametëëh Jesus né hẽ ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hẽ m', dooh Judah buuj rakarên bä ramaa newë bä. Radu doo rakamaj'ĩĩ do ta hã. Raky n'aa rejãã mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bë h'yyb haj'aa hẽ né hẽ ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahãnh. Këh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hã. Hÿÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hẽnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hẽ m' sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajök na-ããj hẽ Korĩn babuj n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëëh hadoo Paw-Ro hã. S'ëëh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahỹ d' mä ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eỹm manäh. Maher'ood had'yyt hẽ keh ỹ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ Ỹ awäd had'yyt hẽ a sii. Doo da a hã moo däng péh. Doo da õm rarejã bä. Babã babuj n'aa sa mahang hajök ỹ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hẽ ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korĩn bã, P'op Hagã Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bã wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahũm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarën paawä m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahỹ aj'yy ky kah'ũm èr panang bã habong do sa hã, P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ãã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä ta her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bã paawä, tak'öp nesaa do tamoo wäd wäd paawä, ỹ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hẽ kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hẽ bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Doo ỹ ky n'aa ety bã ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät

mä Garijo moo hew'ëet do tób n'aa w'oo hä. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bä rabaheyyh bä.

Än-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajōng ta äh Korīn bä. Ti m' Paw-Ro kedēē wät Jesus hä h'yy ka'eeh do Korīn bä habong do sa hä. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsäg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo. Marakate atsäg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëeh ta sēen, panang Sēn-Kerej häd näng doo bä. Bāp peej dāk tanahoh ta sēen, P'op Hagä Do hä taky dāng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsäg hōm kän. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'īi hēnh Pisiir Akira daheeh rabayyw kän. Paw-Ro kä ahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' taky wōnh Judah buuj t'īi hēnh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarēn bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hēnh da ÿ bana P'op Hagä Do karēn bä —
näng mäh.

Ti m' tagatsäg sooh marakate hatsäk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hōm bä, Paw-Ro gatsäg nyh. Ti m' tabas'oob kän Jerusarēnh hēnh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'īi hēnh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hēnh mä tabahōm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahōm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hēnh. Tamahōm me, panang banäng bä taheg'ääs

* **18:18** Tabëej dāk ta ky dāng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sēen.

sahõnh hẽ panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hã. Taher'oot mä sa hã, baad ub Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresãn-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hẽ Jesus ky n'aa. Tak'öp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hã, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ãäj hẽ, jããm né hẽ paawä tahapëe paawä Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa.

²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kãn sa tób hënh. T'ĩ hënh raba-her'oot baad ub né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa ta hã, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karën tabatsëg hõm Akaja häj n'aa hënh. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ãäts né hẽ mabahõm —näk mäh.

Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hã rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ĩ hënh Aporos masa Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jesus hã rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hẽ ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hã, Jesus né hẽ ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng

Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taheer'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korĩn bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahõm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëë me tabës doo me tamahõm. T'ĩ hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Doo ãã ky n'aa napëë nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hä:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowãw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowãw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëë do sa hä, ta jawén hana do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kãn mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä

Do Sahee bajëë kån sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raheer'oot na-ããj hë. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hë ta kamarab Paw-Ro ahõm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naheerot doo hënh. H'yyb neỹỹm doo me baad tabaheer'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ããs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ũũm doo. Doo h' m' rakarën bã raky dahé bã Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bã, raky n'aa rejãã Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahõm sa mahãnh. Ti m' tatsyyd h'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirån häd nãng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ĩĩ hënh tabaheer'ood had'yyt hë sa hã Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mã ta baab tabaheer'oot t'ĩĩ hënh. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bã habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bã tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hë radaso bã nahëë nãng do hã, has'oo däk tan'oo bã. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë tabahebë Paw-Ro saroor hã.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahỹỹ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, õm ãã mejũũ maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

14 Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa see m' ti Sewah. 15 Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooh ÿ mepëë bä bëeh —näng mäh.

16 Ti m' aj'yy, karap'aar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bä. 17 Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

18 Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. 19 Hajök mehëm do paa ramenaa sa h'ëed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb raju toonh do sãm paah. 20 Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kän mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

21 Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahõm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh hēnh ŷ bewäd nä jawén paa bä, ŷ beg'ãās nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejũũ Masedonija häd näng do häj n'aa hēnh rabahōm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ĩĩ do Paw-Ro sa wě panyyg n'aa hahŷŷh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajōk kamaj'ĩĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ĩĩ doo. K'ãäts tēg hawak do moo hew'ēēt do tii. Tób taah its sa kabarii Dijãän* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajōng ta sām ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ãäj hē k'ãäts tēg hawak do s'ēēb moo heb'ooh doo. Hahŷŷ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bē hapäh né hē ti baad ub ēr gedak ēr moo bok do sām —näng mäh. ²⁶ —Bē ky n'aa napäh na-ãäj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa hä, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajōk ky dah'eeh ta kyyh hä, Epeso panang buuj had'yyt hē nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hä. Hajōō magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hä, dooh da ēr moo bok do hä raky dahé wäd bä. Dooh da na-ãäj hē Dijãän tób n'aa, tak'ēp haj'ap doo, rawehēē wäd bä. Dijãän, Asija häj n'aa bä, sahōnh hē häj n'aa bä

* **19:24** Ta ti Dijãän häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ããj hẽ, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëë wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëeh do paa ahëej jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawajãän Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ããs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ããs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hẽ sahõnh hẽ Epeso buuj rageëenh mäh. Ky kak'ëë mä tak'ëp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩ hënh tabahõm, hajõk do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahõm bä t'ĩ hënh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hẽ, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hẽ kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapëë bä h'ëed hyb n'aa t'ĩ hënh rakata padëek daap hẽ. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũ ajyy Aresän häd näng doo, hajõk do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raheer'oot Aresän hä nyy da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hä tamaher'oot

† **19:31** Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëë bä, kata b'ëeh doo hä.

hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijään, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Dooh rakarën bä ramaa newë bä sa hä Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijään tób n'aa hagã n'aa ër panang buuj. Ër hag'ääs na-ääj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëëb, wë hä naa hadëë jat doo. ³⁶ Sahõnh hë raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bag hënh bë bab'ëëh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jóh bä bë moo bok do hä sa hä. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijään tób n'aa yt hä retsëëg hõm péh. Dooh raky n'aa rejã bä ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hë hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahõm. Ti anäng na-ääj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ääts hë sa hä rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bä bë her'oot do seeh, taw'ääts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bä h'ëëd hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kän sa hä:

—Jããm hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ abaa j h'ũũm —nãng mäh.

20

*Masedonija häj n'aa hẽnh, Keres häj n'aa hẽnh
Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahỹỹh*

¹ Ti m' kawejãn do paa rababaa j hõm jawén paa bã sa tób hẽnh, Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mä ta wẽ rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaheer'ood däk sa hã, h'yyb neỹỹm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedeẽ hõm sa hã. Ahõm kãn mä tii bã Masedonija häj n'aa hẽnh. ² Tamahõm me panang bã taheer'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, h'yyb neỹỹm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taheer'ood däk sa hã. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bã takajaa. ³ Tamawoob hẽ kamarab tabaym dó tii bã. Ti m' takarẽn tagatsëg so paawã marakate gó Sirija häj n'aa hẽnh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hã. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newẽ däk tababaa j hõm Masedonija häj n'aa bã tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaa j h'ũũm do sa häd hahỹỹ da: Sopater (panang Bereja häd nãng doo bã naa, Piho häd nãng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekũn (panang Tesaronika häd nãng doo bã naa), ta see Gajo (panang Derebé häd nãng doo bã naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hẽnh naa). ⁵ ãã pooj jé rabahõm ti nuuj jé. ãã ragadaa kãn panang Torowas häd nãng doo bã. ⁶ Tii bã, pãw makuj n'aa tamah do ãã tab'ëes jawén paa bã, ãã gatsëg t'oonh Pirip bã naa marakate gó.

Ji moo séd hēnh ta ǎ jawén paa bä, ǎǎ kataa sa hǎ panang Torowas häd näng doo bä. 7 ta ǎh ǎǎ baym dó tii bä.

Hadëë hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hǎ ǎǎ kata b'ëeh Jesus hǎ h'yy ka'eeh do sa sii, pǎw ǎǎ ganebäh hōm hyb n'aa, Jesus ǎǎ hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kǎn Jesus hǎ h'yy ka'eeh do sa hǎ. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, ta her'oot do dawëët.

⁸ ǎǎ kata dǎk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banäng hēnh. ⁹ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko häd näng doo, tób noo bä hasooh doo, aǎ jëng tabasooh bä, Paw-Ro her'oot do dawëët do hyb n'aa, ty jawyg dǎk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëë hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké dǎk dajëp do hǎ. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manäh. Edëp! —näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëëg kǎn p'aa hēnh tób gawakō p'op gadäk doo gó. Tii bä ǎǎ hǎ Paw-Ro ganebäh hōm kǎn pǎw, sahōnh hē ǎǎ bawa. Ti m' p'aa hēnh taba her'oot, tabawag hōm bä kǎ taky yyw dǎk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëë hyng do paa ramahũum kǎn ta tób hēnh. Edëp tabahōm. Sahōnh hē rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hǎ Paw-Ro kedëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bä ǎǎ bah'ũum marakate gó. Panang Asós häd näng doo hēnh ǎǎ bah'ũum. Tii bä ǎǎ gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa ǎǎ sii. Tii da ta kyyh ǎǎ hǎ. Takarën mä takanaa hëej hǎ. ¹⁴ Asós bä takajaa bä, ǎǎ mahũum kǎn

marakate gó. Panang Mitirēn häd näng doo hēnh
 ãã bahōm. ¹⁵ Jat'iip hadoo ãã tsyym kasok ēnh, ãã
 kaja hōm kån tsyt dēeg hã Kiw häd näng do nedaa
 bä. Jat'iip hadoo ãã batsēg hōm kån tsyt dēeg hã,
 Samos häd näng doo hēnh. Jati pé ãã kaja hōm kån
 panang Mirét häd näng doo bä kä. ¹⁶ Dooch Paw-
 Ro karēn bä Epeso bä ãã nu kajäg bä. Nayyw hē
 takarēn mä takaja hōm Jerusarēnh hēnh. Tahaja bä
 m' takarēn Pēn-Tekos ratab'ēes do pooj jé takajaa
 Jerusarēnh hēnh. ¹⁷ Ti m', Mirét bä naa Paw-Ro
 mejũũ ranaēēnh hyb n'aa Epeso bä habong do
 Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét
 bä rakajaa bä, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bē hapäh né hē nyy da ŷ bawäd had'yyt hē bē
 mahang Asija häj n'aa bä ŷ kajaa noo gó naa —näng
 mäh. ¹⁹ —Jesus hã ŷ moo wäd had'yyt hē, ta ky
 n'aa ŷ her'ood had'yyt hē. Dooch né ŷ h'yy kasabé
 bä. Jesus ky n'aa ŷ her'oot bä, hajõõ nuu me ŷ
 h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ēp ŷ karēn
 do hyb n'aa. Tii da né hē ŷ bad'oo, hajõõ nuu me
 né hē paawä ŷ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy
 kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooch ŷ ky n'aa eréd bä ŷ
 her'oot do baad hadoo do ky n'aa bē hã. Sahōnh hē
 baad hadoo do bē ŷ ma met'ēeg wät. Bē tób yt hã bē
 ŷ metēek, sahōnh hē ramaa napäh. ²¹ Judah buuj,
 Judah buuj nadoo do sa hã na-ããj hē ŷ baher'oot
 nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã
 rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa
 Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarēnh
 hēnh ŷ bahōm hỹỹ kä ŷ P'op Hagä Do Sahee mejũũ.
 Dooch ŷ hapēē bä h'ēed hado hã ŷ t'ĩĩ hēnh. ²³ Jããm
 né hē ŷ hapäh, sahōnh hē panang ŷ bewäd nä hēnh,

ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëet, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bä ÿ hedëp do hä. Jääm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ tamejüü doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hä P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa –näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

–ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëë wäd bä bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa –näng mäh. ²⁶ –Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hä. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëög bä. ²⁷ Sahõnh hë bë hä ÿ her'ood wät sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Dooh ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub bë bahag'ääs bë daaj hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä na-ääj hë, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Taw'ääts hë bë hagää baad ub P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padëek hyb n'aa. ²⁹ ÿ hapäh hahÿÿh: ÿ bahõm jawén paa bä, bë mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehïïn bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bë mahang na-ääj né hë ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hä kã Jesus hä h'yy ka'eeh do raky süüt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä da! Bë hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hë ta baab noo gó had'yyt hë ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hë bë hä sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh,

baad ÿ karën do hyb n'aa paawä bë h'yy ka'eeh Jesus hä —näng mä Paw-Ro sa hä.

³² Ti m' taky hadoo kån:

—ÿ karën P'op Hagä Do bë tahag'ääs. ÿ karën P'op Hagä Do ji wë ky enyym do panyyg n'aa bë h'yyb gó tawäd had'yyt hë. Ti né hë tan'oo bä baad bë h'yy kae magyys hë Jesus hä. Tan'oo däk da bë hä baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hä taky däng doo —näng mäh. ³³ —Doo hëp ÿy gó ÿ karën pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —näng mäh. ³⁴ —Bë hapäh né hë ny hadoo ÿ moo wät daj ÿy hë, ma ÿ sãm hä, hata ÿ ma sãm hä. ³⁵ Sahõnh hë ÿ bad'oo do hä ÿ metëeh bë hä, bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hë ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bë hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hä ran'oo bä ji karën doo, ta bahãnh ji tsebé da ta wób hä ji an'oo bä rakarën doo”, näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bä m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ääj hë m'. Ti m' taky n'aa etsëë. ³⁷ Sahõnh hë rabaód bong, rawaké wät, redëe wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hä, dooh raty gepëe wäd bä ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bä.

21

¹ Ti m', ää kedëe bong jawén paa bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bä naa han'aa do sa hä, ää gatsëg tooj kån marakate gó. Ää gagëd hõm ub tsyt dëeg hä, Kos häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo ää bahõm tsyt dëeg hä, Rodes häd näng doo

hēnh. Tii b' naa āã bahōm panang Pataar häd näng doo hēnh. ² Pataar bä āã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' āã gatsëg tooj kån ta gó. ³ Āã matsëk me āã hapäh tsyt dëëg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hēnh. Āã ahōm kån Sirija häj n'aa hēnh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, āã as'oop panang Tiir häd näng doo hēnh. ⁴ Tii bä āã mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bä habong doo. 7 ta äh āã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarēnh hēnh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ahōm manä Jerusarēnh hēnh —näk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta äh tabado däk bä, āã bawëëj kån. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah āã rahadaa w'ëënh hood jó. Hood jó āã behyy bëëh āã taron nu paa me, ti āã ky n'aa etsëë. ⁶ Ti m' āã kedëë bong sa hã. Ti m' āã gatsëg tooj kån marakate gó. Tii bä āã hadaa w'ëënh do rabas'oob kån sa tób hēnh.

⁷ Tiir bä naa marakate bahōm, Toremajida bä tanu däng. Ta tii bä āã beg'ääs Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bä āã tab'ëës sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo āã kaja hōm panang Sesareja häd näng doo bä. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bä āã ba'yyim. 7 ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa raheer'ood bä ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁰ Hajōō däk āã äh Pirip tób bä, takaja nä Judah häj n'aa hēnh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ Āã pa tabana geët bä, tapyn

hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hẽ ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëet ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahỹ baa wyd nãng do danãh, hahỹỹ da da Judah buuj ramaw'yyd dãk Jerusarẽnh bã. Ran'oo dãk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagã Do Sahee her'oot —nãng mã Agab kyyh.

¹² Ta ti ãã maa napãh bã, ta wób na-ããj hẽ ta tii bã hab'ëeh doo, ãã sahõnh hẽ ãã ky kah'ũũm Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarẽnh hẽnh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bẽ ba'oot? Tak'ëp ỹ h'yy katón bẽ an'oo bã —nãng mãh. —Dooch ỹ eỹỹm bã ỹ ramaw'yyd dãk do hã. Rakarẽn bã ỹ radajëeb bã Jerusarẽnh bã, ỹ dajëp né hẽ Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooch ỹ eỹỹm bã —nãng mãh.

¹⁴ Dooch ãã taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooch ãã ky kahũũm boo bã ta hã. Ti m' ãã ky hadoo:

—Na manã Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb dãng do hadoo ta hã —nãk ããh.

¹⁵ Ti m' ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ti m' ãã tsyym kasog kãn Jerusarẽnh hẽnh hah'ũũm doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'ũũm ãã sii. ãã ramahũũm aj'yy bãp peej Jesus hã h'yy kae dãk do tób hẽnh, t'ĩĩ hẽnh ãã ba'ỹỹh hyb n'aa. Ta hãd Masõn. Tsyt deëg hã Tsi-Peré hãd nãng doo bã tabana.

Tsijaag wẽ Paw-Ro beg'ããs do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁷ Ti m' ãã kaja hõm bã kã Jerusarẽnh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ãã ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ãã beg'ããs Paw-Ro sii Tsijaag tób hẽnh. T'ĩĩ hẽnh rakata b'ëeh sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa

wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hã. Baad ub tabaheer'oot sa hã sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bä m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hë, ãã wakãän, hajõk Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hã. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'üüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Raheer'oot mä sa hã, mametëek mä jé pad'yyt hë habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raheer'oot mä sa hã, dooh m' makarën bä sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Raheer'oot mä na-ãäj hë, maher'oot mä sa hã ti dooh ër bad'oo doo da radoo bä —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ãäts hë ër hyb n'aa newëë nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bä, sahõnh hë rabahapäh da raheer'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bä. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kä, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãäts hë bë nawëh P'op

Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ãäts hë bë nawëh bë masãäh dab, har'ëëng dab, bë naboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë äã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsiijaag tób bä kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũũm ta ti ajoyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, tapanäk hyb n'aa ta tii bä moo b'ook do sa hä, ny noo gó tabahänh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ãäj hë sa hä ny noo gó P'op Hagä Do hä rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bä ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hënh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ĩ hënh kata b'ëeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ĩ hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageëenh bä m' raky hadoo:

—Äã bë masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿ né hë ajoyy jé pad'yyt hë hawät doo, tametëek do kamaj'ĩ äã hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä na-ãäj hë, hahÿÿ hä na-ãäj hë P'op Hagä Do tób n'aa hä. Hÿÿ kä na-ãäj hë tamanaa Judah buuj nadoo do wawëë hë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ta yd rejää tan'oo bä —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo,

panang bä rababong bä. Paw-Ro mahũüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

³⁰ Ti m' sahõnh hẽ panang buuj rakawajãän. Jé pad'yyt hẽ rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh. Ramaso däg kãn mä tii bä Paw-Ro, ramahũüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nayyw hẽ ranoo gatsëe däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hä rapanäk mä Jerusarënh buuj kamaj'ĩ do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaëenh mä warahén wób, warahén sa wahë n'aa wób na-ããj hẽ. Ti m' rawaj'aah Jerusarënh buuj sa wë. Rabahapäh bä m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mä Paw-Ro rej'ãã doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nã bä tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahỹ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? — näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahë n'aa h'yyb mepëe bä ta ky n'aa hä, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũüm warahén tób n'aa yt hä. ³⁵ T'ĩ hënh rakaja hõm bä, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mä Paw-Ro, hajök do ta hä rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëej nã:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hä Gereg kyy me:

—ÿ karën paawä ÿ her'oot a hä —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸—Õm nado Esit buuj kamaj'ĩĩ do du n'aa do nag'aap hẽ denaa hẽ? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'oooh do banawäng doo hẽnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Doooh. Ý nado tii —näng mäh. —Judah buuj ý ti hỹyh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa ýyh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ýyh —näng mäh. —Ý karëñ paawä man'oo ý baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kãn tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hẽnh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hẽnh rababë däk bã, tadu doo taheer'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹—Wakãn haa, yp ý hyb n'aa hedoo doo. Bẽ maa newë keh ýy. Hã ý rakamaj'ĩĩ do ky n'aa ý her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bã m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hẽnh rababë däg magyys hẽ tii bã. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³—Judah buuj né ý hỹyh. Panang Tas häd näng doo bã, Siris häj n'aa bã ý benäng. Babä Jerusarëñh bã ý bawäng. Gamarijéw* baad ub né hẽ ý tama metëek ër wahë makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa.

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneëënh Eberew kyyh. Judah buuj na-ããj hẽ rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ããj hẽ rahajaa rer'ood bã Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

Baad ub né hē ŷ karēn paa ŷ h'yyb n'yym P'op Hagä Doo, da hē bē bad'oo doo da né hē. ⁴ ŷ rejää né paa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, radejēp hyb n'aa. ŷ mesoo paa ŷj, ajyy, ŷ dewēēs ragadahew'ēēs doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, ēr wahē n'aa na-āāj hē rahapäh tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot do bē hā. Hā ŷ raban'oo dāk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ŷ banoo hyb n'aa ēr wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hā. Ti t'ĩĩ hēnh ŷ bahõm paah, ŷ mena paawä Jesus hā h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —näng mä Paw-Ro sa hā.

⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti, wasyk, ŷ bedaa dāk bä Damas-Ko, tii bä wē hā naa gabarēeh do ta bag gabar'ēeng wät hahāt ŷj. ⁷ Tũũ ŷ badēē jat tii bä. Ti ŷ maa napäh kyyh, hā ŷ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ēēd hyb n'aa ŷ marejää?”, näng mä kyyh hā ŷj. ⁸ “Jaa õm?”, näng ŷj. “ŷ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”, näng mäh. ⁹ Si ŷ habok do rahapēē né paawä ta bag, dooh rah'yy ganyy bä kyyh hā, hā ŷ her'oot do hā. ¹⁰ ŷ eanh tii bä: “Nyy d' ŷ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ŷj. Ti taky hadoo hā ŷj: “As'ēēg g'ēēd. Ahõm nä panang hēnh. T'ĩĩ hēnh rabaher'oot a hā nyy da mamoo wät do pan'aa hā ŷj”, näng mä Jesus kyyh hā ŷj. ¹¹ ŷ hapäh ta bag tak'ēp gabarēeh do hyb n'aa ŷ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ŷ ramoo maso hõm Damas-Ko hēnh ää bah'ũũm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ŷ taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa

jaw'yyk doo. Ta ti panang bä habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa ÿ tabag'ëed däk bä taky hadoo: “Wakän ÿÿ, Saw-Ru, mabegãã däk p'aa hënh!”, näng mäh. ÿ bahapëë däg kãn nayyw hë tii bä. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hã ÿÿ: “P'op Hagä Do ër wahë makũ rah'yy kaha'eeh doo, ti né hë hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa takarën doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Òm né hë da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hë sa hä. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hã ÿÿ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahõm nä òm ranu gemuun wät hyb n'aa. Òm ranu gemuun bä, Jesus hã mabetsëe a hã hanäng do nesaa do tabawug hõm hyb n'aa”, näng ta kyyh hã ÿÿ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarënh hënh ÿ babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ÿ bahõm ÿ ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bä s'ëeh hadoo hã ÿÿ. ¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hã ÿÿ: “Nayyw hë! Ahõm nä Jerusarënh bä naa. Doo da raky dahé bä këh ÿ n'aa maher'oot doo”, näng mä hã ÿÿ. ¹⁹ Ti ÿ ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë ajyy babä habong do rahapäh nyy da ÿ bahõm do paa sahõnh hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, a hã h'yy ka'eeh do ÿ dewëes hyb n'aa, ÿ rejãã hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ÿ na-ããj hë sa da h'yyb hadoo. ÿ né paa

† **22:14** Jesus né hë ti P'op Hagä Do karën doo da hawät doo.

pä me hakut do sa saroor henäm”, näng këh ÿ ta hä. ²¹ Ti taky hadoo hä ÿÿ: “Ahõm nä, õm ÿ mejüü dawëë, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jããm né hë ramaa newëë do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Doo taw'ãäts hë tado tawäd bä badäk hahÿÿ hä! Taw'ãäts hë tadajëp! —näk mä Paw-Ro majiï sa kyyh.

²³ Ti m' rageëenh. Sa hatsë sa hä padëëk do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ãäts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahë n'aa mejõ kän Paw-Ro ramajëë suun warahén tób n'aa yt hä. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hä h'ëed hyb n'aa ta majiï tii da rawén geëenh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahë n'aa see hä:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyh bä Roma buuj seeh, bë nahapëë nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahë n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nayyw hë tabahõm kän warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' teanh ta hä:

—Nyy da mabad'oo hahÿ aj'yy hä? Roma buuj né hë ti hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahë n'aa heh'äät ub do bahõm Paw-Ro wë. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hë, Roma buuj né hë õm? —näng mäh.

—ÿÿ. Roma buuj né hë ÿÿh —näng mä Paw-Ro kyyh.

28 Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ÿ bepaag hõm paah, Roma buuj ÿ ba-hadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma häj n'aa bä ÿ benäng, ti hyb n'aa ÿ benäng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh —näng mäh.

29 Ti m' hewyyh do paawä nayyw hë m' raberéd gëët Paw-Ro. Sa wahë n'aa eÿÿm wät tah'yy ganyy bä Roma buuj né ti tamejũũ ramoo maw'yyd däk do haak sapuww hadoo doo me.‡

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

30 Ti m' jati pé warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do mejũũ ramanyyh Paw-Ro. Takarën mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ãã Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bä.

23

1 Ti m' baad ub mä Paw-Ro baheg'ããs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakän haa —näng mäh. —P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hë ÿ da hë. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

2 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng

‡ 22:29 Dooch Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahë n'aa wén eÿÿm wät.

doo, mejũũ mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do õm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hë rep'ees do hadoo õm!* Õm tii bã hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hë, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bã, ÿ mamejũũ ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã —näng mä Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Õm ky neỹm maky n'aa rejã bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! —näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakãn haa, dooh ÿ hapëë bã P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bã. P'op Hagä Do kyy kerih do hã hahỹ da takerih: “Maky n'aa rejã manä bë wahë n'aa”† —näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakãn haa, —näng mäh —Pariséw né ti ÿ hỹh. Pariséw t'aah ÿh —näng mäh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenä bong doo —näng mäh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb

* **23:3** J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo. † **23:5** Esodo 22.28

n'aa raketyn b'ëeh mä sa wahë n'aa ta tii bä kata padëek doo. ⁸ (Sadusëw sa hä ji dajëp jawén paa bä, dooh ji ganä wäd bä. Sa hä, dooh ääs. Sa hä dooh na-ããj sahee péh. Parisëw sa hä kä, ji dajëp jawén paa bä ji ganyyh nä p'aa hënh. Ti anäng na-ããj hë sa hä ääs, sahee na-ããj hë.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mä ta ti p'ãã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, Parisëw wób as'ëeg b'ëeh mäh. Tak'ëp mä sa kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Doooh hahÿÿ aj'yy nesaa do tamoo wäd bä. Ji hapäh mä ääs her'ood bä ta hä. Ji hapäh mä tii, sahee her'ood bä ta hä —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Parisëw Sadusëw kamajë däg mä tak'ëp. Ti m' warahén sa wahë n'aa beÿÿm wät, re-jes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejüü warahén rabahöm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hënh ramahüüm hyb n'aa p'aa hënh.

¹¹ Ti m' atsëm kä, Jesus kasee Paw-Ro hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo këh ÿ n'aa babä Jerusarënh bä, ti hadoo né hë da maher'ood panang Roma häd näng doo bä —näng mä Jesus ta hä.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radajëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hä raky däng radajëëp né hë. Ti m' raky hadoo:

—Dooh d'ër awa bä, dooh d'ër eëg bä ër nanaboh nä bä Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo.

¹⁴ Ti m' rabahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wë na-ããj hë. Ti m' raky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do hã ãã ky däng, dooh ãã awa bä, dooh ãã eëg bä Paw-Ro ãã nanaboh nä bä —näk mäh. ¹⁵ —Ãã karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hë bë ky n'aa etsëë warahén sa wahë n'aa hã, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bë bab'ëeh bä. Taw'ãäts hë bë her'oot bë karën baad bë ky n'aa napäh ta ky n'aa, bë keno da —näk mäh. —Ãã gadaa däk da ta baa bä, ãã daj'ëep hyb n'aa bë hab'ëeh hënh takajaa do pooj jé —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahôm kãn warahén sa tób hënh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro naëënh warahén sa wahë n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mamahũũm hahỹ pahëew bë wahë n'aa wë. Ti anäng panyyg tahe'oot pé ta hã —näng mä Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahë n'aa see mahũũm kãn pahëew sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Paw-Ro, ër maso gëet doo, ÿ tanaëëj nä, tahe'oot hã ÿỹ, ÿ manaa hyb n'aa hahỹ pahëew a wë. Ti anäng mä panyyg tahe'oot pé pan'aa a hã —näng mäh.

¹⁹ Ti m' pahëew warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do moo taky hõm ramaa nanapäh hënh. Teanh mäh:

—H'ëed ti makarën maher'oot hã ÿÿ? —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hã raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahũüm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mä paawä raky n'aa napëe magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'ooch da. ²¹ Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëep hyb n'aa. Kejën rabë bä. P'op Hagä Do hã raky däng dooh rawa bä, dooh reeg bä rananaboh nä bä Paw-Ro. Da hë ti abë padëek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hã —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do hã.

²² Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do edëe wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do naëenh pawóp hë warahén sa wahë n'aa. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë etyn hõm da 200 warahén tsyym me hah'ũüm péh, 70 kawaaro jó hah'ũüm do ta wób, 200 jook yt hã hah'ũüm doo, kawaaro Paw-Ro jahõm pé sii hë da, atsëm rabahõm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hënh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejũũ baad ub ramahũüm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahë n'aa Peris häd näng do wë. ²⁵ Tamejũũ sa hã tama erih do Peris. Terih doo, hahÿÿ da m':

²⁶ “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng õm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'ääs do õm.

²⁷ Õm ÿ panäk hahÿÿ da: Judah buuj ramaso däk hahÿ ajÿy. Rakarën paawä radaj'ëep. Ti ÿ ky n'aa

napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahõm warahén sii hē ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karēn paawä ÿ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩ ta hã, ti hyb n'aa ÿ wén mahũũm paa Judah buuj wahë n'aa sa wë. ²⁹ Tii bä ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bä na-ããj hē ji dawäts gëet hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ÿ ky n'aa napäh rakarēn radaj'ëep. Ti hyb n'aa nyyw hē ÿ mejõ hõm a wë. ÿ maher'oot da ta maj'ĩ, a wë rabahõm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hã.

³¹ Ti m' warahén sa wahë n'aa mejũũ doo da rabadoo kãn. Ramahũũm kãn mä atsēm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ũũm do rababaaj nä p'aa hēnh sa tób hēnh. Kawaaro jó hah'ũũm do ramahũũm kãn tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hõm bä Sesareja bä, ran'oo däg kãn sa wahë n'aa ma erih do Peris hã. Ti m' rahaëēnh Paw-Ro ta hã. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kãn kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hã ny hado tabanäng hēnh tabana, Roma hāj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hã:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hã kamaj'ĩ do rakaja nä bä —näng mäh.

Ti m' tamejũũ Eróts, Judah buuj sa wahë n'aa tób haeh do yt hã warahén rabahag'ããs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' 5 ta ä jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kajaa nä Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ãäj hë. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti häj n'aa bagã n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geët bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub ãã hã ãã häj n'aa bä. Dooh kamaj'ïï péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ãã hã, ãã häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hë ãã häj n'aa bä ãã h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooh ãã karën bä õm ãã h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa ãã karën paawä kanahën d'os hë mamaa newë ãã her'oot doo. ⁵ Geët hahÿ aj'yy, kamaj'ïï do du na do tii, ãã hã. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä Judah buuj rakamaj'ïï sa hã hë tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hõm do sa wahë n'aa see hahÿÿh. ⁶ Takarën paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa ãã wén maso däk. [⁷ ãã karën paawä ãã ky n'aa etyy ãã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. ãã hã rawaj'aa padëëk, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa ãã mahãnh. ⁸ Tamejüü ta hã ky n'aa tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahÿ aj'yy hã meaaj bä, maheen n'aa näng da ãã ehub né hë ãã ky n'aa tapaa do hã —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hã.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarēnh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ēnh Paw-Ro. Te hub né hē m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahē n'aa Peris häd näng do mejũ Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõõ däg ta baab äã häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neỹm doo me ỹ her'oot a hã kēh ỹ n'aa hã ỹ raky n'aa tapaa do ky n'aa hã —näng mäh. ¹¹ —12 ta ä nä ỹ kaja nä Jerusarēnh bä, P'op Hagä Do ỹ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarēn bä mameaaj ỹ kajaa noo gó ỹ rahapäh doo, te hub né hē ta ti ỹ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ēeh hahỹ hã ỹ kamajĩ doo, dooh noo gó ỹ rahapēē bä ỹ ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Dooh noo gó ỹ rahapēē bä ỹ kamajē bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, panang bä na-ããj hē. ¹³ Hahỹ ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hã ỹ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hỹ kã, dooh ỹ ky n'aa jejēn bä, ỹ hyb n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Doo, äã wahē makũ rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē ky n'aa ỹ ky daheeh.* Ta wób wē äã h'yy kawareem hõm ramaneēej né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagä Do kyy kerih do ỹ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ỹ ky daheeh. ¹⁵ Hã ỹ kamajĩ do ragada do hadoo né hē ỹ gada dejēp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karēn doo da habong do paah, baad

* **24:14** Jesus ky n'aa né hē ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneēēnh doo.

nabok do paa na-ããj hẽ da ãã gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahõnh hẽ da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hẽ ÿ karën ÿ bawät, hëp ÿÿ gó baad had'yyt hẽ tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wób sa hã na-ããj hẽ –näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

–Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hënh ÿ bewäd nä. Ta jawén ÿ babaaj hõm p'aa hënh Jerusarënh hënh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ÿ tajooch hyb n'aa, P'op Hagä Do hã ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-ããj hẽ. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hẽ ÿ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sahõnh hẽ ÿ bahajaa jawén paa bä ãã ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooch hajõk do tado bä si ÿ habok doo. Dooch na-ããj hẽ ÿ kamajẽ bä ta wób sa wë. Daap ramenyyh hã ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã né hẽ ÿ bag'ëed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hënh naa ÿ rabahapäh bä. Taw'ãäts hẽ né hẽ paawä ta ti né hẽ ajyy wawëẽ hẽ rabana, hã ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wë hã ÿ raky kes'ëem péh. Ti né hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ÿ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëeh hahÿ rahe'ood ny hadoo pé rahapäh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëem do hã ÿÿ. ²¹ Jããm né hẽ hahÿÿ da kèh ÿÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hã: “Dejëp do ragenä bok do ÿ gada do hyb n'aa, hã ÿ raky n'aa etyy bë matym gó”, näng paa kèh ÿ sa hã. Nepäh ta tii hã rawyyd bä sa hã baad nadoo do mo haja ÿÿ –näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hẽ Jesus ky

n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneëenh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hē dó —näng mäh. —Warahén sa wahē n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ÿ baher'oot da nyy da ÿ bad'oo òm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejũũ warahén sa wahē n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bē an'oo na-ääj hē ta najiis rabeg'ääs ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ÿÿm sii hē tabana. Dusir mä Peris ÿÿm häd. Judah buuj mä ti ta ÿÿm. Ti m' tamejũũ Paw-Ro ranaëenh. Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hē, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē dó. Ahõm nä. ÿ karēn bä, ÿ mejũũ da òm ranaëenh p'aa hēnh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karēn paawä Paw-Ro anoo dajëēr ta hä, taberédhõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaëenh ta wē Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hē ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahē n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd geēt Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yym hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hë tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarënh hënh tabahõm kån Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarënh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ããj hë, rabahõm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mä ta hã, rakarën doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarën né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarënh hënh. Rakarën né paawä radaj'ëöp Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëët. T'ĩĩ hënh da ÿ babaaj hõm p'aa hënh nayyw hë. ⁵ Taw'ãäts hë né paawä bë wahë n'aa wób rabah'üüm si ÿÿ, t'ĩĩ hënh raky kes'ëëm hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hë ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hõm kån Sesareja hënh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hã raky kes'ëëm do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejüü ranaëej nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëët bä, Judah buuj, Jerusarënh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabagëët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Dooh m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hã:

—Dooh ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hã. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bã P'op Hagä Do tób n'aa hã. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bã Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hã:

—Makarën mabahôm Jerusarënh hënh, t'ïï hënh ÿ maa newëë hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagëët hÿÿ kä, raky kes'ëëm do ky n'aa rabaherot bã. Babä né hë ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hë ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bã Judah buuj sa hã.

¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bã paawä, dajëb hã ÿ maky n'aa ety bã ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëöp doo. Se hub tanado bã hã ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã sa moo gó ÿ rahaëënh. Ý karën Sesa né hë ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hã masa do sa hã nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bã Pes ky hadoo Paw-Ro hã:

—Makarën mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ïï hënh né da mabahôm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hã Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja

hēnh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wē. ¹⁴ Hajõõ ta äh t'ĩĩ hēnh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hã Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agēēt babä aj'yy Peris eréd gēēt do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarēnh hēnh ŷ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-ääj hē raheer'oot hã ŷŷ ta hã raky kes'ēēm do ky n'aa. Rakarēn né paawä dajēb hã ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ŷ her'oot sa hã, dooh Roma buuj ramejõ bä rarejã bä nayyw hē ji hã. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hã ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né kēh ŷ sa hã. ¹⁷ Ti m' wawēē hē rakaja nä bä, nayyw hē, jati péh, ŷ mejũũ Paw-Ro ramanaa, ta hã ky kes'ēēm do rabab'ēēh bä. ¹⁸ Ta hã raky n'aa tapaa bä, dooh ŷ h'yyb däng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajēm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hã. Raky n'aa hajēm na-ääj hē dajēp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä edēp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ŷ hapēē bä nyy da ŷ bad'oo ta ti hedoo do hã. Ti hyb n'aa ŷ beaanh ta hã takarēn bä Jerusarēnh hēnh tabahõm, t'ĩĩ hēnh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hã Paw-Ro ky däng. Takarēn mä Sesa ky n'aa etyy ta hã. Ti hyb n'aa ŷ mejũũ rabahag'ääs nä Sesa wē ŷ manejõ nä bä —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ŷ karēn paawä ŷ maa newēē ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hē. Jat'iip né da mamaa newēē taher'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bã. Rabajëë p'ëë bã, baad ub t'ĩ hēnh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ããj hē. Ti m' Pes häd näng do mejũ Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, ãã mahang kata b'ëeh doo, bë hegãã hahỹ aj'yy —näng mäh. —Jerusarēnh hēnh, babä Sesareja bã na-ããj hē sahōnh hē Judah buuj hã ŷ raky n'aa her'oot ŷ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ep sa kyyh rabetsëë hã ŷỹ —näng mäh. ²⁵ —Hã ŷỹ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bã. Ti hadoo né hē, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ŷ h'yyb däng Roma hēnh, Sesa wë né hē ŷ mejũ. ²⁶ Tii da né da ŷ bad'oo. Ti hadoo né hē, dooh wë ŷ ta ky n'aa ŷ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ŷ mana gëet bë matym gó. A wë né hē ŷ mana gëet Agaripa, hajõng ta hã er eanh do jawén paa bã, ŷ bahapäh hyb n'aa h'ëed ŷ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ãäts hē tado bã ta si n'aa hē ŷ mejõ bã Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mã Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hē a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taheer'oot doo:

2 —ÿ h'yy gadajang né hẽ Agaripa, naga hẽ ÿ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa maaaa napäh bä —näng mäh. 3 —ÿ h'yy gadajang na-ããj hẽ, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëër, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hẽ h'ëed p'ãã ëër, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ÿ maaaa newëë —näng mäh.

4 Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hẽ Judah buuj rabahapäh nyy da ÿ bawäd wät ÿ karapee noo gó naa häj ÿ n'aa bä ÿ bawäng doo bä, Jerusarënh bä na-ããj hẽ. 5 Bãp peej däg ÿ rabahapäh né hẽ. Rakarën bä rahajaa raheer'ood bä nyy da ÿ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang. Pariséw sa see né hẽ paa ÿÿh. Rababok doo da ÿ bawäd wät paah. 6 Hÿÿ kã hã ÿ raky n'aa etyy, ÿ gada do hyb n'aa ër wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. 7 Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hẽ. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ÿ gada do hyb n'aa né hẽ Judah buuj hã ÿ rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

8 Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hã dooh P'op Hagä Do haja bä dejëp do ragenä boo bä p'aa hënh tan'oo bä? —näng mã ta kyyh.

9 —P'ooj ub ÿ na-ããj hẽ sa da hadoo né paa ÿÿh. Ti noo gó hã ÿ taw'ããts hẽ sahõnh hẽ ÿ hajaa doo me ÿ karën ÿ rejãã Jesus Nasaréh buuj häd. 10 Tii d' né paa ÿ bad'oo Jerusarënh bä. P'op Hagä Do tób n'aa

yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó hajõk Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ dewäts b'ëeh. Radejëeb bä, ÿ karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh ÿ bahõm paah, ÿ rejãã hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. ÿ rejãã doo me ÿ karën né paawä Jesus hã raky n'aa rejãã. Tak'ëp né hë ÿ kawajããn paa sa wë. Ti hyb n'aa ÿ bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, ÿ rejãã hyb n'aa t'ĩĩ hënh –näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ÿ bahõm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó ÿ bahõm t'ĩĩ hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ rejãã hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ÿ bahõm bä, tii bä ÿ bahapäh wë hã naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät ÿÿ hã, hata haa sa hã na-ãäj hë. Papÿÿj gabarëeh do bahãnh ta ti bag. ¹⁴ Tũũ ãã kajäg b'ëeh tii bä. Ti ÿ maa napäh kyyh, hã ÿ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã? A daaj né hë maker'ook ÿ maky nadahé bä, booj yb gasõõm do hã tedats bä ta jawén p'aa hënh hadoo.” ¹⁵ Ti ÿ eanh ta hã: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ÿÿh. Ti taky hadoo: “ÿ né hë Jesus, marejãã doo. ¹⁶ As'ëeg g'ëed! A hã ÿ wén kas'ee wät õm ÿ asëew wät do hyb n'aa. Õm ÿ asëew wät, hëp ÿ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hã mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do ÿ hÿÿ kä. Maher'ood sa hã na-ãäj hë ÿ metëek nä do a hã ky n'aa. ¹⁷ Õm da ÿ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejä bä. Judah buuj nadoo do sa mahang

õm ÿ mejũũ hÿÿ kã, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ÿ karën mabaher'oot sa hã kÿh ÿ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejø wät hyb n'aa sa hã, P'op Hagã Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag nãng hÿnh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanãng do ÿ bawug hõm hyb n'aa. Tii bã da P'op Hagã Do karapee, hã ÿ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hÿ ta wÿ tasÿew hõm do rabahado padÿek hyb n'aa da", nãng Jesus kyyh hã ÿÿ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ãnh:

–Ti hyb n'aa, nyyw né hÿ ÿ ky daheeh Jesus mejũũ do wÿ hã naa, hã ÿ takasee bã. ²⁰ Nyyw hÿ kã ÿ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hã, ta jawén Jerusarÿnh bã habong do sa hã, sahõnh hÿ Judah hãj n'aa bã habong do sa hã kã. ÿ maher'oot na-ããj hÿ Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ÿ her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapãh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagã Do hã rah'yy kae däk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hÿ, Jesus mejũũ do ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ Judah buuj ramaso däk P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ radajÿeb paawã.

²² Ti hadoo né hÿ ÿ P'op Hagã Do masaa had'yyt hÿ, da hÿ na-ããj hÿ. Ti hyb n'aa né hÿ babã ÿ wÿn gÿet, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsÿeh do sa hã, ky n'aa netsÿeh do sa hã na-ããj hÿ. Dooh

P'op Hagä Do ky n'aa rod makũ rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ÿ her'ood bã. ²³ Ti raher'oot né hẽ P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do dajëp do ky n'aa. Jããm né hẽ pooj jé dejëp do mahang taganã wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ãj hẽ, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —nãng mã Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ëp mama kametëek do haj'aa! —nãng mã Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooch —nãng mãh. —Dooch ÿ ky bawad bã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. Baad tabadãng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newë bã —nãng mãh. ²⁶ —Mameaaj paawã Agaripa hã. Baad ub tabahapãh ÿ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ÿ baher'oot ta hã. Hã ÿÿ, ta heen n'aa nãng né hẽ ÿ her'oot do ky n'aa hã. Dooch kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hẽ raheen n'aa enãh —nãng mã Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raher'oot do paah? —nãng mãh. —Maky daheeh né hẽ, hã ÿÿ —nãng mãh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hẽ med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bã Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —nãng mãh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hẽ tado bã, nayyw hẽ tanado bã, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëẽ õm, ta wób ÿ ramaa

newëe do na-ããj hē, da ÿ rabahado padëek hyb n'aa. Dooch hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bä –näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hē sa pa hab'ëeh do as'ëeg b'ëeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bä raky hadoo:

–Dooch tamo haj'aa kadoo bä ji dajëeb bä. Dooch hyb n'aa ji dawäts gëet péh –näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hä:

–Taky nahado bä paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hä raky n'aa tapaa do ky n'aa hä, taw'ãäts hē paawä ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa –näng mäh.

27

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hēnh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hēnh, Roma panang hēnh ãã ramejũũ raky däng do jawén paa bä, rahaëëj däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ããj hē warahén sa wahë n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahũũm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bä naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hēnh hahõm doo gó. ãã sii hahõm na-ããj hē aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bä, panang Tesaronika häd näng doo bä naa tii. ³ Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidõn häd näng doo bä. ãã kajaa bä Sidõn bä, Jurijo ky enyym Paw-Ro hä. Tanoo tabeg'ãäs hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wë, ta hä rabanoo hyb n'aa ta wë badoh doo. ⁴ ãã

tsyym kasok bä, äã habok hënh bah'ood ty gahëm. Ti hyb n'aa tsyt dëög hä, Tsi-Peré häd näng do nu masee me äã kenaa bong. ⁵ Ti m' äã batsëk bä äã tabës Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' äã kaja hõm panang Mira häd näng doo bä, Risija häj n'aa bä.

⁶ Ta tii bä warahén sa wahë n'aa baw'yyt marakate panang Aresän-Dirija häd näng doo bä naa, Itarija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' tamejũ äã gatsëg t'oonh, tii gó äã bah'ũũm hyb n'aa.

⁷ Ti m', hajõng ta äh kaja hë äã bahõm séd bä äã karip do hyb n'aa, bah'ood äã habok hënh taty gahëm do hyb n'aa. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok äã kaja hõm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bä. Dooch bah'ood an'oo bä äã ty gahõm hënh äã ahõm bä. Ti hyb n'aa s'ÿÿ tabanäng hënh äã bah'ũũm. Tsytt dëög hä Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bä äã tabës. Tii da äã wén d'oo, tsyt dëög hä Keret häd näng do nu masee me äã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hë äã bahõm is Keret nabyy me. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahõm hyb n'aa. Ti m' äã kaja hõm kån Datyyw Banäm Do häd näng doo bä. Panang Raseja häd näng do nedaa bä däg tii.

⁹ Tabëej hõm ta äh rakahej'aa do paawä Itarija häj n'aa hënh. Tabëej hõm Jõm Kipur* rataheb'ëës doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bä akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa

* **27:9** Jõm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëës, nesaa do kawug hõm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

¹⁰ —Hä ỹy pé da, dooh da baad tado bä er hah̃y hah'ũũm doo. Er da ta see hadoo, er da kamana'uuh marakate hä, ta gabuuj hä, er na-ããj hẽ da. Taw'ããts hẽ babä er ba'yym dó —näng mä Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawä sa hä, dooh warahén sa wahë n'aa karën bä tamaa newë bä ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooh baad tado bä ratabëej bä tabahahëem do noo gó “Datyyw Banäm Do” häd näng doo bä. Ti hyb n'aa hajõk do rakarën rabah'ũũm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bä, t'ĩĩ hënh ratab'ëes hyb n'aa paawä tabahahëem do noo gó. Pënis bä marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëeg hä Keret häd näng doo bä. T'ĩĩ hënh dooh tabahëm bä tagajarah hyb n'aa.

¹³ Tii bä, tadu doo bä tabahëm do raty gahõm hënh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb däng doo da né hẽ red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahõm kãn tsyt dëeg nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bä kã tak'ëp bah'ood bana kãn. Tsynt dëeg hadäk hënh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahëm hõm. Dooh ãã haja bä ãã ahõm bä bah'ood gó. Ti hyb n'aa ãã beréd hõm bah'ood marakate tamahũũm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dëeg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me ãã kenaa bong bä bah'ood an'oo bä, tii bä ãã bahaja kãn ãã ej'ooj nä kãn h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ĩĩ hënh dooh denaa hẽ né paawä bah'ood tabahëm

bä, ti hadoo né hē tak'ëp äã bej'ooj nä kän. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kän h'oo marakate agyyb jëë bä hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëëh doo me ramew'yyd hōm marakate hā taganan-abëëh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooñh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-ããj hē marakate adëë kä bä hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëëñh marakate yb mesoo n'aa se-keek doo. Tii bä raberéd hōm bah'ood ty gahēm hēñh marakate bahōm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hā, jat'iip hadoo rakud bëëñh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hē tabado däg bä ta äñ, sa daaj hē rabaw'oong bëëñh marakate gó ramoo mabok do nahëë paah. ²⁰ Poo hajëë had'yyt hē. Dooh papÿÿj ty ganä wäd bä, sagōōh dooh ji hapëë boo bä, ny nemuun äã bahōm äã bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahōñh hē äã dejëp äã ed'oo.

²¹ Hajōō däg ta äñ ranawa bong do jawén paa bä, Paw-Ro bas'ëëg gëët tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ããts hē né paawä ÿ bë ky dahé ÿ baher'ood wät bä ër nahōm hyb n'aa paawä Keret bä naa. ÿ bë ky dahé bä paawä, dooh né hē paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëëñh do hā —näng mäh. ²² —Ti hado né hē paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooh da dajëp pé ër seeh. Jããm hē marakate karejã hōm da —näng mäh. ²³ —Naga hē, atsēm, P'op Hagä Doo, ÿ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hā ÿ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahÿÿ da ääs kyyh: “Eÿÿm manä Paw-Ro. Sesa hā da makametëëh nä.

A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hē marakate gó habok doo", näng mä ääs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bē tsebee, bē h'yy kahasē. Ý h'yy ka'eeh né hē P'op Hagä Do hã. Ý hapäh baad ub, hã ý ääs her'oot do hadoo né hē da ér hã. ²⁶ Hood jó, tsyt dëög hã bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg ää äh, ää bah'ood mahũũm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsēm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy p'aa hēnh. Ta yd jé däg: 27 meet däg mäh. ²⁹ Rajeýým mä pä hã tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bēēnh marakate mesoo n'aa, ta duu hēnh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsēē nyyw hē tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hã rabahõ ta mesoo n'aa ken'oo. Rakarēn paawä rakejēn hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bä warahén sa wahē n'aa hã, warahén sa hã na-ääj hē Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bē edēb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëē bä däg, Paw-Ro etsēē sahõnh hē rabawa hyb n'aa. Hahýý d' mä ta kyyh:

—14 ää ä däg dooh bē awa boo bä, bē h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ý betsēē bē hã bē bawa hyb n'aa bē waa. Taw'ääts hē bē h'yyb hejooj padäg bē bedëp hyb n'aa —näng mäh.

—Edöp da bēeh, baad ub da sahõnh hē —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hã, tado däk pãw, ti m' taky n'aa ets'ēē wät P'op Hagä Do hã sahõnh hē ramaa napäh bä. Taganabäh hõm tii bä, tii b' tabawa kãn. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasē bong, rabawa kãn tii bä. ³⁷ Sahõnh hē marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hē rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bēēnh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapēē bä tsyt dēēg. Tii b' rahapäh tagajarah yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hēnh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kãn pãän gaeh do tah'ũũm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kãn hood hanäng hēnh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hã marakate badēē kēē. Hood jó ta poo baa kēē. Ti hyb n'aa ta duu hēnh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarēn radejēēb paawä radewäts b'ēēh do paa ramahũũm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahãnh. ⁴³ Ti hadoo né hē dooh sa wahē n'aa an'oo bä radejēēb bä, Paw-Ro tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahē n'aa mejũũ jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakēē hēnh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejũũ sekeek do hã rakamesoo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakēē hēnh. Tii da né hē kä sahõnh hē ãã kaja nä kãn hēēj hã.

28

Tsynt dëeg hã Maw-Ta hãd nãng doo bã rabaym dó panyyg n'aa hahỹh

¹ Sahõnh hẽ ãã babë padëek bã ta nabyy me, ãã heen n'aa enã däg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg hãd. ² Ti m' tsyt dëeg bã habong do ky en'yym sahõnh hẽ ãã hã. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëeg, ãã rats'yyt ãã katëng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tëeg. Tadawäts toonh bã hahõng doo me, batëe däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hã tabegëej däk bã adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dëeg bã habong do rabahapäh bã aw'yy ta moo hã kas'ëe däk doo, rahe'oot rabab'ëeh bã:

—Hahỹ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'ooh doo. Kedëeb wäd né hẽ paawä akajar me naa, hỹh kã da tadajëb kãn ji sãm heb'aanh do an'oo bã —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëeg hõõ me ta moo hã kas'ëe däk doo. Dooh tadateej bã ta hã, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dëeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëeg bã, ragada na-ããj hẽ tadagõn jëe bã. Bãp peej ragada ta hã. Dooh tadateej bã ta hã, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hã. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bã p'eets hẽ ti anãng hëej uuh, Pubirijo hãd nãng do ma. Tsynt dëeg buuj sa wahë n'aa tii. Baad ãã tagadoo ta tób bã. Tamawoob hẽ ãã ãh ta tii bã. ⁸ Ta yb nahëe nãng tagëe bã. Oom ta hã, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ããs tahagã hënh. Ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagã Do hã ta nahëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe wät jawén paa bã ta

moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo dák. ⁹Ti jawén paa bä tsyt dëög hã haj'eenh doo, nahëë en'yÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ênh. ¹⁰Baad ub ãã tsyt dëög buuj raweh'ëeh. Ta jawén kä, ãã tsyym kasok bä, ãã hã rabanoo sahõnh hë ãã mahũũm doo, ãã batsëg hõm do waa n'aa na-ããj hë.

¹¹Tamawoob hë kamarab tsyt dëög hã ãã baj'eenh do jawén paa bä, ãã gatsëg t'oonh marakate gó Aresãn-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëög hã tabahahëëm noo gó tab'ëës doo. Marakate poo hã sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹²Ti m' ãã kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hë ãã äh tii bä ãã tab'ëës. ¹³Tii b' naa ãã bahõm ta nabyy me had'yyt hë. Ti m' ãã kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, ãã ty gahõm hënh tabahëm. Ti m' jat'iip hadoo ãã kaja hõm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴Tii bä ãã kat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ãã rats'yyt ãã baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëög ub kä Roma bä ãã kaja hõm kãn. ¹⁵Jesus hã h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä dák né hë ãã ky n'aa hã. Ti hyb n'aa rawén na, ãã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób ãã ragadaa dák Tamawoob hë Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ãäts hë mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

16 Æã kaja hõm bã Roma bã, ranoo ta m'aa hẽnh Paw-Ro bagã. Sét hẽ warahén ta hagã n'aa.

Roma bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' tamawoob hẽ dæg mã ta äh, Paw-Ro mejũũ ranaëenh hyb n'aa sahõnh hẽ Judah buuj sa wahë n'aa, Roma bã habong doo. Ti m' rabana bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Wakån haa —näng mãh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ër wakåån sa hã, ër wahë makũ raba-hed'oo do paa hã na-ääj hẽ. ÿ ramaso däk Jerusarënh bã, tii bã ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. 18 Hã ÿ rabeaanh jawén paa bã, rakarën né hẽ paawä ÿ raberéd hõm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bã ta hyb n'aa ÿ radaj'ëöp hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarën ÿ raberéd hõm. 19 Dooch Judah buuj, ër wakåån, rakarën ÿ reréd hõm bã. Ti hyb n'aa ÿ betsëë, Sesa hã ÿ taky n'aa etyy, hã ÿ raky tapaa do ky n'aa hã. ÿ ti dooch ÿ ky kes'ëëm pé ër wakåån sa hã. 20 Ti hyb n'aa ÿ mejũũ bë ranaëenh ÿ baher'oot hyb n'aa bë hã —näng mãh. —Isaraéw buuj sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hẽ babä ÿ wén gëët ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mã Paw-Ro.

21 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa Roma bã habong do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bã naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hẽ ër wakåån t'ïï hẽnh naa han'aa do rer'ood bã baad nadoo pé a ky n'aa —näk mãh. 22 —Æã karën paawä äã maa napäh h'ëed hado a hã pé papuuw hadoo do ky n'aa. Jé

pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hā —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hā. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bāp paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hā ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hā. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hē taner'oot sa hā, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hā. Ta wób mä dooh raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ëë do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hā P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hā:

²⁶ “Ahōm da sa wë. Hahÿÿ da da mamaher'ood sa hā:

‘Bë maa napëë né paawä, dooh bë maa newë bä.
Bë hegää né paawä, dooh bë hapëë bä’, noo da sa hā.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëëk do hado däk.

Dooh d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuj ragetsëë hōm.

Sa matym ty kajaã hōm.

Tii da tanado bä paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napëë né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿÿ rah'yy kawereem né paawä

hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
 Hã ÿÿ rah'yy kasadëë bä paawä ÿ t'yyd mehĩn sa
 hã.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—ÿ karën bë heen n'aa enäh hahÿÿ hã: Hÿÿ kä
 da, ji P'op Hagä Do ed'ëëp do ky n'aa Judah buuj
 nadoo do sa hã da takaher'oot. Ti raky daheeh da
 —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä
 sa hã, ah'ũũm mäh. Ky ked'aak mä ramahôm me sa
 da hadoo do hã.]

³⁰ Ti m' pawóp hẽ ta baab sa tób bä Paw-Ro bagëë
 wät. Tapaag had'yyt mä ta sãm tób danäh hã. Baad
 mä tagadoo sahõnh hẽ ta wë heg'ããs doo. ³¹ H'yyb
 neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ããs do
 ky n'aa. Doo hewaata péh ta hã. Tametëek mä
 Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do ky n'aa.
 Jããm hẽ kä hahÿ panyyg.

* **28:27** Isajas 6.9-10

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc